

# Sastamalan kaupunki ympäristöterveydenhuolto

Eläinlääkintähuollon ohjelma (EHO) 2026-2028

laatijat: vastaava eläinlääkäri Kirsi Norkio ja ympäristöterveydenhuollon johtaja Hanna Anttila

valvontasuunnitelman hyväksyminen: Ympäristöterveydenhuollon jaosto 3.3.2026 13 §

## Sisällys

|        |                                                                                                        |    |
|--------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1.     | Johdanto.....                                                                                          | 4  |
|        | Kuntien suunnitelmat, seuranta ja raportointi.....                                                     | 4  |
|        | Voimavarat .....                                                                                       | 6  |
| 2.     | Osa 1 eläinlääkäripalvelujen järjestäminen .....                                                       | 8  |
| 2.1.   | Yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut .....                                        | 8  |
| 2.2.   | Eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuu.....                                                          | 11 |
| 2.3.   | Palvelujen järjestämisvastuu.....                                                                      | 11 |
| 2.4.   | Eläinlääkäripalvelujen saatavuus.....                                                                  | 12 |
| 2.5.   | Toimintaedellytykset eläinlääkäripalvelujen tuottamiseen.....                                          | 13 |
| 2.6.   | Kiireellinen eläinlääkäriapu.....                                                                      | 15 |
| 2.6.1. | Päivystysten järjestämistä koskeva yhteistoimintavelvoite .....                                        | 16 |
| 2.7.   | Eläinterveyskäynnit .....                                                                              | 16 |
| 2.8.   | Terveystenhuoltokäynnit ja -suunnitelmat .....                                                         | 17 |
| 2.9.   | Järjestämisvastuuta täydentävät eläinlääkäripalvelut .....                                             | 18 |
| 2.10.  | Eläinlääkäripalvelujen hinnoittelu .....                                                               | 18 |
| 2.11.  | Julkisin varoin tuettujen eläinlääkäripalveluja koskeva avoimuus- ja raportointivelvollisuus .....     | 20 |
| 2.12.  | Eläinlääkäripalvelujen valvonta .....                                                                  | 20 |
| 3.     | Osa 2 Valvontatehtävien järjestäminen .....                                                            | 22 |
|        | Yhteistyö ja viestintä .....                                                                           | 22 |
|        | Valvontatehtävistä perittävät maksut.....                                                              | 24 |
| 3.1.   | Eläinten terveyden valvonta .....                                                                      | 24 |
| 3.1.1. | Eläintautien torjunta ja eläintautivalmius .....                                                       | 24 |
| 3.1.2. | Eläintautien ilmoittaminen .....                                                                       | 26 |
| 3.1.3. | Eläintauteja tutkivat laboratoriot .....                                                               | 27 |
| 3.1.4. | Pakollinen zoonosivalvonta ja vapaaehtoinen Maedi-visna/CAE- terveysvalvonta .....                     | 28 |
| 3.1.5. | Vesiviljelylaitosten valvonta, eläintautien seuranta ja vapaaehtoinen BKD-taudin terveysvalvonta ..... | 29 |

|                                                                                                                                       |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 3.1.6. Eläinten keinollinen lisääminen.....                                                                                           | 30 |
| 3.1.7. Muu eläintautivalvonta .....                                                                                                   | 31 |
| 3.2. Eläintautien tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta.....                                                                       | 32 |
| 3.3. Eläinten lääkitsemisen valvonta .....                                                                                            | 34 |
| 3.4. Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti.....                                                                                        | 35 |
| 3.4.1. Sisämarkkinakauppa.....                                                                                                        | 35 |
| 3.4.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin.....                                                                                           | 38 |
| 3.4.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2017/625 luvun V jakson II mukainen valvonta..... | 40 |
| 2.5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta.....                                                                                              | 42 |
| 3.5.1. Epäilyyn perustuva eläinten hyvinvoinnin tarkastus .....                                                                       | 43 |
| 3.5.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta.....                                                                          | 44 |
| 3.5.3. Eläinkuljetukset .....                                                                                                         | 45 |
| 3.5.4. Teurastamot .....                                                                                                              | 46 |
| 3.6. Eläimistä saatavat sivutuotteet.....                                                                                             | 47 |
| 3.6.1. Sivutuotelaitosten valvonta.....                                                                                               | 47 |
| 3.6.2. Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta .....                                                             | 48 |
| 3.7. Ehdollisuuksien valvonta.....                                                                                                    | 49 |
| 4. Seuranta, arviointi ja raportointi .....                                                                                           | 51 |
| Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi .....                                                                                       | 51 |
| Muu raportointi.....                                                                                                                  | 51 |
| Tietojärjestelmät .....                                                                                                               | 52 |
| 5. Liitteet.....                                                                                                                      | 54 |

# 1. Johdanto

Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen suunnitelma (EHO) korvaa aiemman eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO). Suunnitelma pohjautuu uuteen eläinlääkintähuoltolakiin (2085/2023), joka tuli voimaan 1.1.2026. Uusi valtakunnallinen suunnitelma koskee pääosin kuntien toimintaa. Suunnitelma on kaksiosainen. Ensimmäinen osa koskee eläinlääkäripalvelujen järjestämistä ja toinen osa valvontatehtävien järjestämistä. Suunnitelma on voimassa 2026–2028, tällöin suunnitelman kausi päättyy samanaikaisesti kuin elintarvikeketjun monivuotisen valtakunnallisen valvontasuunnitelman ja ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen ohjelman kaudet. EHO-suunnitelmaa päivitetään vuosittain

Osa 1. Eläinlääkäripalvelut Tämä osa on eläinlääkintähuoltolain 4 §:n tarkoittama eläinlääkäripalveluja koskeva valtakunnallinen suunnitelma. Valtakunnallinen suunnitelma koskee järjestäjän (kunta, kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue) järjestämisvastuun piiriin kuuluvia eläinlääkäripalveluja. Järjestäjän on huomioitava valtakunnallinen suunnitelma eläinlääkintähuoltolain 6 §:n tarkoittamassa järjestäjän suunnitelmassa.

Osa 2. Valvontatehtävät Tämä osa koskee järjestäjän (kunta, kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue) järjestämisvastuun piiriin kuuluvia kunnaneläinlääkärin tehtäviä, joista on säädetty eläintautilaissa, eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa, eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa, eläinten kuljetuksesta annetussa laissa, eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa. Eläinlääkintähuoltolain 6 §:n mukaan järjestäjän on laadittava suunnitelma edellä mainittujen lakien mukaisen valvonnan järjestämisestä alueellaan. Saman pykälän mukaan Ruokavirasto ohjaa järjestäjiä näiden suunnitelmien teossa. Tämä osa 2. on osa Ruokaviraston ohjausta. Osa 2. on myös liite elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman (VASU) osaan 4: eläinten terveys ja hyvinvointi.

Tässä suunnitelmassa suorat lainaukset lainsäädännöstä on kirjoitettu laatikoihin.

## ***Kuntien suunnitelmat, seuranta ja raportointi***

Järjestäjän on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista. Suunnitelman tulee sisältää tiedot järjestämisvastuun piiriin kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tuottamisesta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta. (Elhl 6§)

Järjestäjän on lisäksi laadittava suunnitelma eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettu eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. (Elhl 6§)

Järjestäjä voi sisällyttää sekä eläinlääkäripalvelujen että valvonnan järjestämisen samaan eläinlääkintähuollon suunnitelmaan taikka tehdä erilliset suunnitelmat. Suunnitelmien toteuttamiseen tarvittavat henkilöresurssit ovat osin yhteisiä, joten myös resurssitarvekartoituksen on oltava yhteinen. Eläinlääkintähuollon suunnitelma voi olla myös osa ympäristöterveydenhuollon suunnitelmaa. Eläinlääkintähuollon suunnitelmat lähetetään vuonna 2026 Ruokaviraston kirjaamoon ja jatkossa ne tallennetaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmään (VYHA:an). Ruokavirasto arvioi suunnitelmat.

Järjestäjä arvioi suunnitelmiansa toteutumista aina toimintavuoden päätyttyä ja laatii arviointiraportin. Vuoden 2025 osalta järjestäjä lähettää arviointiraportin Ruokaviraston kirjaamoon ja jatkossa raportti tallennetaan vuosittain VYHAan maaliskuun loppuun mennessä. Järjestäjän on uusittava nykyinen eläinlääkintähuollon suunnitelmansa vuodelle 2026. Tämän jälkeen uusi suunnitelma laaditaan aina tarvittaessa ja VASU-suunnitelmakauden vaihtuessa. Järjestäjän on suunnitelmaa päivittäessään huomioitava edellisen suunnitelman toteutumisen arviointi, Ruokaviraston antama palaute sekä muilla tavoin kertynyt palaute kehittämistarpeista. Päivitetyt suunnitelmat tallennetaan VYHA:an.

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunta ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilastosta pitää ilmetä vuositasolla ainakin eläinten pitopaikkoihin tehtyjen käyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairas- ja vastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto lähetetään vuoden 2025 osalta Ruokaviraston kirjaamoon ja jatkossa tallennetaan vuosittain VYHA:an.

### **Painopisteet**

Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa asetetaan valvonnan painopisteet. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevia painopisteitä tarkennetaan EHO-suunnitelmassa. Vuonna 2026 käynnistyy aluehallintouudistus, joka tuo merkittäviä muutoksia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan; aluehallintovirastojen tehtävät tällä sektorilla siirtyvät Ruokavirastoon ja ELY-keskuksista tulee elinvoimakeskus. Uusien organisaatioiden käynnistysvaiheessa ei eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnalle aseteta varsinaisia painopisteitä vaan pyritään varmistamaan perustehtävien mahdollisimman häiriötön hoito.

Kunnille asetetaan vuodeksi 2026 yksi eläinlääkintähuollon painopiste:

Kunnat varmistavat uuden eläinlääkintähuoltolain vaatimusten toteutumisen eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä.

## Voimavarat

### Henkilöresurssit

Eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien hoitamista varten järjestäjällä on oltava tarpeellinen määrä kunnaneläinlääkäriä virkoja. (ElhL 7§)

Eläinlääkäripalveluja tarjoavan kunnaneläinlääkäri virkaan tulee kuulua tarpeen vaatima ainakin ajoittainen osallistuminen maan eläintautivalmiuteen ja kiireelliseen eläinsuojeluvalvontaan liittyviin tehtäviin. (ElhL 7§)

Koko alueella on kahdeksan praktikkoeläinlääkärinä (8 virkaa), joista yksi toimii vastaavana eläinlääkärinä ja yksi päivystävänä eläinlääkärinä. Lisäksi alueella on kolme valvontaeläinlääkäriä virkaa, joiden työpanos on jaettu puoliksi alueen-1 (Sastamala ja Punkalaidun) ja alueen-2 (Ikaalinen, Parkano ja Kihniö) kesken. Eläinlääkäreiden lisäksi ympäristöterveydenhuollon johtaja tekee eläinlääkintähuoltoon liittyviä hallinnollisia tehtäviä.

Eläinlääkärikunnan ulkopuoliset resurssit ovat tarpeen mukaiset (mm. vastaanottojen siivoukset) lukuun ottamatta avustajaresursseja. Yksi praktikkoeläinlääkäri on palkannut itse itselleen avustajan. Kunnan palkkaamia avustajia yhteistoiminta-alueella ei ole.

Sairaustapauksien sekä lomien aikana eläinlääkärit sijaistavat pääsääntöisesti toisiaan. Alueiden yksi ja kaksi valvontaeläinlääkärit toimivat myös toistensa sijaisina.

Ympäristöterveydenhuollon alueelta laadittu resurssitarvekartoitus on liitteissä 2A ja 2B.

### Kelpoisuus kunnaneläinlääkäri virkaan

Eläinlääkäriksi valtion, kunnan, yhteisön tai muuhun eläinlääkäri virkaan tai toimeen saadaan nimittää, määrätä tai ottaa ainoastaan laillistettu eläinlääkäri.

Edellä 4 §:n mukaisesti laillistettu eläinlääkäri (ns. EU/ETA-eläinlääkäri) saadaan nimittää sellaiseen kunnaneläinlääkäri virkaan, johon kuuluu elintarvikevalvontaan taikka eläinten terveyden tai hyvinvoinnin valvontaan liittyviä tehtäviä vain, jos henkilöllä on todistus siitä, että hän on tutustunut Suomen kyseisen alan lainsäädäntöön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua virkaa tai tointa voi väliaikaisesti hoitaa 7 §:ssä tarkoitettu henkilö, jollei muualla laissa toisin säädetä.

(Laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta, 43§)

Kunnaneläinlääkäri virkaan voidaan nimittää vain Suomessa laillistettu eläinlääkäri. Virkaa voi kuitenkin väliaikaisesti hoitaa eläinlääketieteen opiskelija, jolla on oikeus eläinlääkäri ammattinharjoittamislain 7 §:n nojalla harjoittaa väliaikaisesti eläinlääkäriammattia.

Suomessa laillistettu eläinlääkäri, joka on suorittanut eläinlääkäri tutkinnon muussa EU- tai ETA-maassa, on kelpoinen kunnaneläinlääkäri virkaan vain, jos hän on tutustunut Suomen kyseisen alan lainsäädäntöön eläinlääkäri ammattinharjoittamisesta annetun lain 43 §:n mukaisesti. Uuden eläinlääkintähuoltolain 7 §:n

mukaisesti kaikkiin kunnaneläinlääkärin virkoihin on sisällyttävä ainakin ajoittain eläintautilain ja eläinten hyvinvointilain mukaisia virkatehtäviä. Siten kelpoisuusvaatimus koskee kaikkia kunnaneläinlääkäreitä, myös sellaisia, jotka hoitavat pääosan työajastaan eläinlääkäripalveluita. Kelpoisuusvaatimuksista on Ruokaviraston ohje 7858/04.01.00.01/2021/5. Ruokavirasto on päivittämässä ohjetta, eikä ole kaikilta osin ajantasainen. Ohjeen kohta 2, lainsäädäntöön tutustumisen osoittaminen, on jatkossakin pätevä.

Rekrytoitavan henkilökunnan sekä sijaisten pätevyys varmistetaan sekä koulutustodistuksista että tarkistamalla Ruokaviraston ylläpitämästä Eläinlääkärirekisterin julkisesta tietopalvelusta, että ko. eläinlääkärillä on oikeus harjoittaa eläinlääkärin ammattia Suomessa. Rekrytoinnin yhteydessä tarkastetaan myös se, että virkaan valittavalla henkilöllä on riittävästi osaamista hänelle osoitettavien tehtävien hoitoon, sekä valvontaviranomaisen ominaisuudessa myös riittävä tuntemus hallintomenettelyiden osalta. Riittävään osaamiseen kuuluu myös tehtävien edellyttämä kielitaito.

### Henkilökunnan pätevyiden ja osaamisen varmistaminen

Toimivaltaisella viranomaisella on oltava käytössään tai mahdollisuus saada käyttöönsä riittävästi henkilöstöä, jolla on soveltuva pätevyys ja kokemus, jotta virallinen valvonta ja muut viralliset toimet voidaan suorittaa tehokkaasti ja vaikuttavasti. (Valvonta-asetus (EU) 2017/625, 5. artikla kohta 1e)

Toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että kaikki sen virallista valvontaa harjoittava henkilöstö pysyy ajan tasalla toimivaltansa alalla ja saa säännöllistä lisäkoulutusta tarvittaessa. (Valvonta-asetus (EU) 2017/625, 5. artikla kohta 4)

Eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Eläinlääkäriammattin harjoittajan työnantajan tulee luoda edellytykset

sille, että ammatinharjoittaja voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen. (Laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta 29/2000, 18 §)

Vaihtelevan potilasaineksen vuoksi Sastamalan kaupungin eläinlääkäreillä on erityisosaamista tietyillä työn osa-alueilla. Osaamisen säilyttäminen on tärkeää, jotta vaativa ja laaja potilaskirjo pystytään hoitamaan riittävän hyvin. Kunnaneläinlääkäreille järjestetään vuosittain mahdollisuuksia osallistua haluamiinsa koulutuksiin osaamisen lisäämiseksi sekä sen ylläpitämiseksi. Koulutuksiin osallistumisista keskustellaan yhteisesti sekä pidetään kirjaa myös siitä, että jokainen kouluttautuu riittävästi. Myös valvontaeläinlääkärit tarvitsevat koulutusta eläinten hyvinvointiin liittyvissä asioissa, alkutuotannon hygieniassa sekä hallinnollisten menettelyiden osaamisessa ja tämän lisäksi myös kunnaneläinlääkäreiden työnkuvaan liittyvistä ajankohtaisista asioista asiantuntijuuden säilyttämiseksi ja heille annetaankin tämän vuoksi myös mahdollisuus kouluttautumiseen.

Edellisessä kohtaa on mainittu henkilökunnan valintaan liittyviä tekijöitä.

## 2. Osa 1 eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Ruokaviraston on laadittava valtakunnallinen suunnitelma 8 §:ssä tarkoitetun järjestämisvastuun piiriin kuuluvista eläinlääkäripalveluista. Suunnitelman tulee sisältää eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua sekä palvelujen valvontaa koskevat yleiset tavoitteet. (ElhL 4 §)

Järjestäjän on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista. Suunnitelman tulee sisältää tiedot 9 §:ssä tarkoitettujen eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta. (ElhL 6 §)

Eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä kullakin toimialueella vastaa järjestäjä. Järjestäjällä tarkoitetaan kuntaa, sekä myös kuntayhtymää ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-aluetta siltä osin, kuin ne hoitavat tehtäviä kuntalain mukaisessa yhteistoiminnassa. Järjestäjän tulee tehdä päätös siitä, millä palvelurakenteella ja kustannus- ja laatutasolla palveluja kuntalaisille tuotetaan ja keiden palvelujen tuottajien toimesta.

Uuden eläinlääkintähuoltolain 9 §:ssä määritellään eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuus. Järjestämisvastuun laajuus määräytyy ensi sijassa alueellisten tarpeiden perusteella. Kunkin järjestäjän tulee järjestää alueellaan lain 8 §:ssä mainitut palvelut ainakin elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäville eläimille ja lisäksi kiireellinen eläinlääkäriapu kaikille eläimille. Muiden 8 §:n mukaisten palvelujen järjestämistarpeesta tekee kukin järjestäjä arvion. Tavoitteena on taata näiden palvelujen riittävä ja kohtuuhintainen alueellinen saatavuus sekä turvata muiden eläinlääkintähuoltolaissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukainen hoito.

Erot eläinlääkäripalvelujen alueellisissa tarpeissa liittyvät etenkin siihen, missä määrin kullakin alueella on yksityistä palveluntarjontaa. Komission ohjeistuksen perusteella katsotaan, että määrittelyyn voi vaikuttaa kunkin palvelun yksittäisen tarjonnan kartoittamisen lisäksi myös palvelujen järjestäjän arvio siitä, millaista palvelukokonaisuutta oman tuotannon ylläpitäminen ja säädettyjen eläinlääkintähuollon tehtävien hoituminen käytännössä kullakin alueella edellyttää.

### 2.1. Yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut

Eläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläimen terveydentilan sekä sairauksien toteamista ja todistamista, eläinlääkäriavun antamista ja eläinlääkinnällisten todistusten antamista, eläimen pitämistä hoidettavana eläinlääkäriavun antamista taikka siihen liittyvää tutkimusta varten, toimenpiteitä eläimen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi, ennalta ehkäisevää terveydenhuoltotyötä sekä eläimen lopettamista. (ElhL 2 §)

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n 14-kohtainen luettelo eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kansanterveyden kannalta välttämättömistä eläinlääkäripalveluista osoittaa kunnallisen järjestämisvastuun enimmäislaajuuden. Nämä yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut, jotka turvataan tarvittavilta osin julkisen järjestämisvastuun kautta, ovat:

- 1) yleistutkimus ja terveydentilan arviointi eläinten terveyden todentamiseksi
  - o yleistutkimukseen ei sisälly kuvantamispalveluja eikä erikoiseläinlääkärin tutkintoa tai erikoislaitteita vaativia tutkimuksia tai tarkastuksia
  - o kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat eläinlääkäripalveluun
  - o kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen yleistutkimuksen perusteella esimerkiksi vientiä, tuontia, sisämarkkinakauppaa tai vakuutusyhtiötä varten sisältyy eläinlääkäripalveluun
- 2) kissojen ja koirien tunnistusmerkintä
- 3) eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintauodeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta ("eläinterveyssäännöstö") annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 25 artiklassa, sekä elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelma
  - o eläinterveyskäyntien yhteydessä toimijan valitsema eläinlääkäri antaa toimijalle neuvontaa bioturvaamisesta ja muista eläinten terveyteen liittyvistä asioista sekä tiettyjen eläintautien esiintymiseen viittaavista oireista ja merkeistä
  - o terveydenhuoltokäyntien yhteydessä eläinlääkäri toteuttaa terveydenhuoltosopimuksessa sovitut toimenpiteet sekä antaa vastaavaa neuvontaa kuin eläinterveyskäyntien yhteydessä sekä eläinten hyvinvointiin, elintarviketurvallisuuteen ja eläintenpidon taloudelliseen kannattavuuteen liittyvää neuvontaa
- 4) rokotus
- 5) loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet
- 6) suun terveydenhuoltoon liittyvät välttämättömät perustoimenpiteet tai, jos se on toimenpiteen laajuus tai vaativuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, jatkohoitoon lähettäminen
  - o järjestämisvastuun piiriin kuuluvat vain suhteellisen yksinkertaiset, vakavien ongelmien ehkäisemiseksi välttämättömät perustoimenpiteet, joita voidaan suorittaa tavanomaisella vastaanotolla tai pitopaikassa ilman erikoiskoulutusta ja erikoislaitteita
  - o käytännössä tähän sisältyvät hammastarkastus, koirien ja kissojen hammaskiven poisto sekä hevosten perushammashoito, mutta eivät toimenpiteet, jotka edellyttävät röntgenin tai porayksikön käyttöä
- 7) sarvien ja sarven aiheiden poistaminen naudoilta ja vuohilta
- 8) lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito elintarviketuotantoa varten pidettäville naudoille, sioille, lampaille, vuohille ja poroille
  - o muuta tarkoitusta kuin elintarviketuotantoa varten pidettäville eläimille tehtävät lisääntymiseen liittyvät tarkastukset, tutkimukset ja muut palvelut eivät sisälly järjestämisvastuun piiriin

- 9) kastraatio naudalle, sialle, lampaalle, vuohelle, porolle, koiralle ja kissalle sekä sterilisaatio kissalle
- 10) sairaan eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, tavanomaisten näytteiden ottaminen ja pikatestaus tai toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkotutkimuksiin

o järjestämisvastuuseen eivät kuulu vaativien näytteiden ottaminen tai kuvantamispalvelut sairauden syyn selvittämiseksi

- 11) sairaalle elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle tarvittava hoito, jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa ja johon kuuluu myös nautaeläimen juoksutusmahaleikkaus
- 12) perustasoinen ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin 11 kohdassa tarkoitetulle eläimelle, johon kuuluvat ruoansulatuskanavan ja virtsateiden häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, sokin hoito, metabolisten häiriöiden hoito, haavojen ompelu, muu vastaava enintään vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä hoito, tavanomaisimpien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio sekä hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkehoito ja tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon

o kohdan mukaista perustasoista ensiapuluonteista hoitoa tulee järjestää kaikille lemmikkieläiminä pidettäville eläimille, vaikka eläin kuuluisikin eläinlajiin, joka tavanomaisesti mielletään tuotantoeläinlajiksi (esim. lemmikkisika)

o lemmikkieläinten lisäksi järjestämisvastuun piiriin kuuluvat esimerkiksi virka- ja opaskoirat, matkailuelinkeinossa pidettävät koirat sekä hevoset, joita pidetään elinkeinotoimintana pidettävässä urheilutoiminnassa

- 13) synnytyssapu, johon kuuluvat keisarileikkauksista nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus

- 14) eläimen lopetus

o kotieläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä, sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluu eläinlääkäripalveluun

o luonnonvaraiset eläimet eivät kuulu eläinlääkintähuoltolaissa säädettyjen palvelujen soveltamisalaan, mutta eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023) 7 §:n mukaisena velvollisuutena kunnan on huolehdittava järjestämälleen eläinlääkärin vastaanotolle tuotujen sairaiden tai vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta

## 2.2. Eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuu

Järjestäjän tulee järjestää 8 §:n mukaiset palvelut ainakin elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäville eläimille. Lisäksi tulee järjestää sellainen eläimen äkillisen ja vakavan sairastumisen, vahingoittumisen tai sairauden vaikeutumisen edellyttämä välitön arviointi ja hoito, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai eläimen merkittävää kärsimystä, sekä eläimen lopetus eläinsuojelullisin perustein (*kiireellinen eläinlääkärintapaus*). (ElhL 9 § 2 mom)

Muut 8 §:n mukaiset palvelut kuuluvat järjestämisvastuuseen siltä osin kuin niiden järjestäminen on tarpeen kyseisten palvelujen riittävän ja kohtuuhintaisen alueellisen saatavuuden sekä 2 momentissa mainittujen ja muiden järjestäjälle tässä laissa säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaamiseksi. (ElhL 9 §)

Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen mitoituksessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien järjestäjän alueella tarjoamat palvelut. (ElhL 9 §)

Sastamalan kaupungin Ympäristöterveydenhuollon jaosto on päätöksellään 17.12.2025 § 47 päättänyt Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 9 §:n mukaisesta kunnallisten eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuudesta. Päätös on valvontasuunnitelman liitteenä nro 1. Päätös on voimassa 1.1.2026 alkaen 31.12.2035 asti.

Yksityisen eläinlääkäripalvelujen tarjontaa seurataan jatkuvasti, mikäli havaitaan yksityisten palvelujen lisääntymistä tai heikkenemistä sellaisessa määrin, joka vaikuttaisi omaan toimintaan laaditaan uusi markkinakartoitus ja sen tulosten perusteella tehdään tarvittaessa uusi päätös kunnallisten eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuudesta. Uusi selvitys tehdään kuitenkin viimeistään hyvissä ajoin nyt tehdyn päätöksen voimassaolon päättymistä.

## 2.3. Palvelujen järjestämisvastuu

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuolto toteuttaa palvelun järjestämisen omana toimintanaan. Joihinkin päivystyksiin on tehty sopimus yksityisen palvelun tuottajan kanssa kertaluonteisesti, pääsääntöisesti sijaisjärjestelyt hoidetaan sisäisesti tai palkataan ulkopuolinen sijainen.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella on tällä hetkellä yhteensä 11 kunnaneläinlääkäriä, joiden tehtäväalueet jakaantuvat seuraavasti:

- vastaava eläinlääkäri
- 6 kpl kunnaneläinlääkäreitä
- päivystävä eläinlääkäri
- kolme valvontaeläinlääkärin virkaa

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella 1, Sastamalassa toimii näiden lisäksi kaksi yksityistä eläinlääkäriasemaa sekä kolme pienempää yksityistä toimijaa. Osan yksityisten eläinlääkäritoimijoiden kanssa eläinlääkärit ovat tehneet yhteistyötä. Toisella eläinlääkäriasemasta on myös mm. röntgenkuvausmahdollisuus. Välimatkat myös muihin alueen ulkopuolella oleviin hevos- ja pieneläinklinikoihin ovat kohtuullisia, joten pieneläinasiakkaita sekä vaikeampia hevostapauksia voi

johdattaa myös näille klinikoille. Alueella 2, Ikaalisissa, Parkanossa ja Kihniössä ei ole yksityistä eläinlääkäriasemaa.

## ***2.4. Eläinlääkäripalvelujen saatavuus***

Järjestämisvastuuseen kuuluvien palvelujen tulee olla saatavilla niitä kotieläimiä varten, joiden omistajan tai haltijan asuin- tai kotipaikka on järjestäjän alueella. Eläinten pitopaikassa annettavien eläinlääkäripalvelujen tulee olla saatavilla järjestäjän alueella pidettäviä kotieläimiä varten.

Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tulee olla saatavilla palveluiden käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen.

(ElhL 10 §)

Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tulee olla saatavilla arkipäivisin ainakin virka-aikaan. Kiireellinen eläinlääkärinapu on järjestettävä sitä tarvitsevia eläimiä varten myös virka-ajan ulkopuolella. Kiireellistä eläinlääkärinapua on annettava kaikille järjestäjän alueella oleville kotieläimille, jollei voida pitää olosuhteisiin nähden kohtuullisena, että eläin viedään saamaan eläinlääkärinapua järjestämisvastuussa olevan järjestäjän alueelle.

Eläinlääkäripalvelut tulee järjestää siten, että eläinlääkäri käy tarvittaessa eläinten pitopaikassa, kun palveluja tuotetaan elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäville kotieläimille, hevoseläimille sekä sellaisille muille suurikokoisille kotieläimille, joita ei voida ilman merkittävää vaivaa kuljettaa eläinlääkärin vastaanotolle.

Eläinlääkintähuoltolaki rajaa järjestämisvastuun ulkopuolelle kiireettömän hoidon osalta vapaa-ajan asuntojen omistajat, joiden virallinen kotikunta on muualla. Eläinten pitopaikoissa hoidettavia suuria eläimiä, kuten hevosia, saatetaan kuitenkin pitää hoidettavana myös muualla kuin niiden omistajan tai haltijan kotikunnassa. Tällaisissa tapauksissa pitopaikan sijaintikunta on velvollinen tuottamaan järjestämisvastuun edellyttämät eläinlääkäripalvelut.

### **Ajanvaraus**

Eläimen omistajan tai haltijan on halutessaan pystyttävä varaamaan aika eläinlääkärin käynnille eläintenpitopaikkaan, pieneläimen viemiseksi vastaanotolle tai hevosen viemiseksi tarvittaessa paikkaan, jossa hoitotoimenpiteet voidaan suorittaa turvallisesti.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella on eläinlääkäreillä puhelintunti aamuisin kello 8–9. Tämän jälkeen eläinlääkärit hoitavat praktiikkaa siten, että kiireelliset tapaukset hoidetaan ensin. Puhelimiin vastataan puhelintunnin ulkopuolellakin toimenpiteiden välillä mahdollisuuksien mukaan.

Päivystys on sovittu alkavaksi kello 15. Tämä järjestely mahdollistaa sen, että muut kuin päivystävä eläinlääkäri voivat sopia esimerkiksi leikkauksia virka-ajalle ilman, että heidän tarvitsisi lähteä hoitamaan mahdollista kiireellistä sairastapausta. Päivystys päättyy klo 8.00.

## Saatavuus

Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 %:ssa tapauksista. Päivystysalueet on mitoitettava siten, että 90 %:ssa tapauksista päivystävän eläinlääkäriin matka eläinten pitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä.

Jos avun tarve ei ole kiireellinen, pitopaikkakäynti- tai vastaanottoaika tulisi järjestyä kahden viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit, sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset olisi lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Jos asiakas haluaa palvelut nimetyltä eläinlääkäriltä, tai jos asiakkaalla on toiveita esim. vastaanottoajan suhteen, voivat jonotusajat olla pidemmät. Hyvän palvelutasona voidaan väestötiheillä alueilla pitää eläinlääkäripalvelun järjestämistä siten, että pääosa asiakkaista saa palvelun alle viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon koko alueella peruseläinlääkäripalvelut ovat pääosin kiireettömissäkin tapauksissa saatavissa yhden tai kahden päivän sisällä. Myöskään etäisyydet alueen vastaanotoille eivät pääosin ylitä viittäkymmentä kilometriä virka-aikaan.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella on päivystysaikoina pystytty yli 90 prosentissa tapauksista tarjoamaan eläinlääkäriapua alle kolmen tunnin sisällä tilauksesta. Etäisyydet päivystysalueella ovat sellaiset, että pääosassa tapauksia eläinlääkäriapu on saatavilla alle sadan kilometrin etäisyydeltä. Päivystysalueella on kaikkien päivystäjien käytössä Ikaalisten Tuulensuuntie 3:n vastaanotto sekä Sastamalan Vammalan Lemmenpolku 2:n vastaanotto. Eläinlääkäri voi jäädä päivystyksen aikana näille vastaanotoille ottamaan vastaan pieneläimiä sekä pitämään tarvittavat tauot. Pääsääntöisesti eläinlääkärit päivystävät omalta vastaanotoltaan. Alueella on subventio käytössä.

## 2.5. Toimintaedellytykset eläinlääkäripalvelujen tuottamiseen

Järjestäjän on huolehdittava, että sillä on itse tuottamiaan eläinlääkäripalveluja varten asianmukaiset toimitilat ja työvälineet, ottaen huomioon 6 §:ssä tarkoitettu suunnitelma sekä järjestäjän alueella pidettävien kotieläinten lajit ja lukumäärät. (ElHL 13 §)

Eläinlääkäripalvelujen on oltava eläinlääketieteellisesti asianmukaisia sekä sisällöltään ja laadultaan sellaisia kuin lainsäädäntö edellyttää. (ElHL 13 §)

Lääkkeet on lainsäädännön vaatimusten mukaisesti pystyttävä säilyttämään ja hävittämään asianmukaisesti. (Lääkitsemislaki 387/2014, 14 §). Huumausaineeksi luokiteltaville lääkeaineille on oltava lukittava tila. (Huumausainelaki 373/2008, 26 §; huumausaineasetus 548/2008, 6 §)

Yhteistoiminta-alueella on tavoitteena pidettävä eläinlääkärien yhteisiä toimitiloja siellä, missä maantieteelliset etäisyydet eivät muodostu liian suuriksi. Tarvittaviin toimitiloihin kuuluvat asianmukaisesti varustellut vastaanottotilat sekä toimistohuoneet, autotalli ja riittävät varastotilat. Huoneenlämmössä, viileässä ja jääkaappilämpötilassa säilytettävälle lääkkeille ja muille tarvikkeille (esim. näytteet ja tutkimusvälineet) on oltava omat varastotilansa. Henkilökunnan sosiaaliset tilat peseytymis- ja lepotiloihin

kuuluvat jokaiseen toimipisteeseen. Päivystäjän tilapäiseen majoittumiseen soveltuvat asianmukaiset tilat järjestetään yhteistoiminta-alueella niihin toimipisteisiin, joista päivystystoimintaa harjoitetaan.

Järjestäjän vastuulla on huolehtia, että sillä on itse tuottamiaan eläinlääkäripalveluja varten tarkoituksenmukaiset työvälineet. Tarvittavaan varustukseen kuuluvat myös suojavaatteet ja -jalkineet sekä erityisvarustus tarttuvien eläintautien ja zoonoosien varalta näytteenotto- ja pakkaustarvikkeineen. Tarvitaan myös pakastin kuolleiden/lopetettujen pieneläinten säilyttämiseen.

Asianmukaiset pesu-, desinfiointi- ja kuivaustilat instrumenteille, suurillekin praktiikkavarusteille ja suojavaatteille ovat välttämättömät. Järjestäjän on huolehdittava toimitilojen päivittäisestä siivouksesta ja kunnossapidosta sekä jätehuollosta, johon sisältyy vanhentuneiden lääkkeiden sekä käytettyjen ruiskujen, neulojen ym. hävittäminen. Lisäksi järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan, kuinka tilojen turvallisuudesta ja murtosuojauksesta on huolehdittu.

Yhteistoiminta-alueen kaikkia eläinlääkäreitä koskeva ajanvarausjärjestelmä ja potilasrekisteri on pyrittävä järjestämään sähköistä potilastietojärjestelmää hyödyntäen.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueen eläinlääkärien vastaanotoilla on peruseläinlääkintään tarpeelliset tilat ja työvälineet, vaikkakin osan vastaanottojen työvälineistä eläinlääkärit ovat hankkineet omalla kustannuksellaan. Vastaanotoilla on jääkaapit kylmäsäilytystä vaativia lääkkeitä varten ja lukittavat kaapit huumausaineiksi luokiteltavia lääkkeitä varten. Lähes kaikilla vastaanotoilla on pakastimet kuolleiden/lopetettujen eläinten säilyttämistä varten. Kaikilla eläinlääkäreillä on käytössään tietokone ja KliniQ – eläinlääkintäohjelma. Eläinlääkäreiden vastaanottojen välineresurssit on luetteloitu. Alueen-2 (Ikaalinen, Parkano ja Kihniö) vastaanottotilojen järjestäminen on sopijakuntien vastuulla, mutta tilat ovat vanhoja eläinlääkärivastaanottoja. Mikäli tiloja muutetaan, niin niiden soveltuvuus varmistetaan ympäristöterveydenhuollosta kunnan kanssa käytävällä neuvottelulla.

Lämpimiä autotalleja on joissakin toimipisteissä, osassa autot ovat ulkona lämpöpistokepaikalla.

Tilojen siivous ostetaan ostopalveluna. Alueen-2 kuntien järjestämissä tiloissa kunnat vastaavat siivouksen järjestämisestä.

Vanhentuneiden lääkkeiden sekä käytettyjen neulojen ym. hävittäminen on sovittu alla olevasti:

Eläinlääkärit huolehtivat lääkkeiden ja käytettyjen jätteiden yms. hävittämiseen kuljetuksesta alla oleviin toimipisteisiin.

Kihniön jäteasema

Teollisuustie, Kihniö

Auki: parillisten viikkojen tiistait klo 12-18 ja kuukauden viimeinen arkilauantai klo 12-15

[Kihniö - Lakeuden Etappi](#)

Jätteet maksetaan paikan päällä kortilla tai pyydetään lasku. Laskun osalta toimijalle on toimitettu

Sastamalan kaupunginlaskutusohje.

Sastamalan jäteasema

Pesurinkatu 179, 38200 Sastamala

Auki: ma-pe 11-18

[Sastamalan jäteasema – Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy – Jäteasema \(lhj.fi\)](#)

Jätteiden maksu laskulla. Sastamalan kaupungin laskutusohje on ilmoitettu Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy:lle.

Jätteiden lajittelun ohje:

Pistävät ja viiltävät jätteet: tulee pakata siten, että ne eivät aiheuta vaaraa esim. muovisiin keräyslaatikoihin tai neulasuojaa käyttäen.

Lääkejätteet: poista alkuperäisistä pahvipakkauksistaan. Huom! Lasipullot joissa on ollut lääkettä hävitetään sekajätteinä.

## 2.6. Kiireellinen eläinlääkäriapu

Lisäksi tulee järjestää sellainen eläimen äkillisen ja vakavan sairastumisen, vahingoittumisen tai sairauden vaikeutumisen edellyttämä välitön arviointi ja hoito, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai eläimen merkittävää kärsimystä, sekä eläimen lopetus eläinsuojellullisin perustein (kiireellinen eläinlääkäriapu). (ElhL 9 §)

Kiireellinen eläinlääkäriapu on järjestettävä sitä tarvitsevia eläimiä varten myös virka-ajan ulkopuolella. (10 §)

Kiireellistä eläinlääkäriapua on annettava kaikille järjestäjän alueella oleville kotieläimille, jollei voida pitää olosuhteisiin nähden kohtuullisena, että eläin viedään saamaan eläinlääkäriapua järjestämisvastuussa olevan järjestäjän alueelle. Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat toimenpiteet, joiden suorittamisella voidaan poistaa tai olennaisesti lievittää eläimelle aiheutuvaa kipua, tuskaa tai kärsimystä. Järjestäjän tulee varmistaa, että asiakashinnat ovat kohtuullisia ottaen huomioon yleinen hintataso vastaavista palveluista. Jos järjestäjä tekee yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen palvelujen tuottamisesta, järjestäjän tulee hankintaa tehdessään vertailla tarjouksiin sisältyviä asiakasmaksuja ja varmistaa, että valittava tarjous täyttää asiakashintojen kohtuullisuutta koskevan vaatimuksen. Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon ostama sekapäivystys on noudattanut kunnallista eläinlääkäritaksaa sekä kunnan määräämää käyntimaksua ja tarvittaessa täydentävän palvelun tuntimaksua. Ostettu palvelu on ollut asiakkaalle saman hintainen kuin itse tuotettu palvelu.

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun lukeutuvat eläinlääkäripalvelut on lueteltu lain 8 §:n kohdissa 11-14. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat, sokin hoito ja synnytysapu. Keisarileikkaus täytyy pystyä suorittamaan naudalle, lampaalle, vuohelle ja kissalle. Päivystysaikana järjestämisvastuuseen eivät kuulu esimerkiksi koirien keisarileikkaukset tai muut sellaiset toimenpiteet, jotka edellyttävät vaativampaa leikkausosaamista ja mahdollisesti inhalaatioanestesiaa ja avustajaa. Eläinten lopettaminen eläinsuojellullisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun.

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella on yksi päivystysalue, joka tuottaa sekapäivystyksen koko yhteistoiminta-alueelle (Ikaalinen, Parkano, Kihniö, Sastamala ja Punkalaidun). Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella ei ole eriytettyä pieneläinpäivystystä, eikä

remissiosopimuksia. Tämä toimintamalli on toiminut hyvin, koska pieneläinpotilaiden määrä päivystyksissä on ollut vähäinen ja vaativampia tapauksia on ollut mahdollisuus lähettää Tampereen alueen yksityisille klinikoille.

### 2.6.1. Päivystysten järjestämistä koskeva yhteistoimintavelvoite

Virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa kiireellistä eläinlääkäripalvelua varten tulee järjestää päivystyspalvelu yhteistoiminnassa järjestäjien kesken yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella. (ElhL 11 §)

Päivystysalueelle on järjestettävä keskitetty palvelu yhteydenottoja varten. (ElhL 11 §)

ElhL:n 11 §:n tarkoituksena on varmistaa, että päivystys organisoidaan riittävän laajalla alueella. Keskitetyn yhteydenottopalvelun tarkoituksena on tehostaa eläinlääkäripäivystyksen toimintaa keskittämällä eläinlääkäripalveluja koskevat yhteydenotot yhteen paikkaan, josta asiakas voidaan ohjata päivystävälle vastaanotolle tai tilata eläinlääkäri käymään eläimen pitopaikassa. Keskitetty yhteydenottopalvelu voi palvella useampaakin päivystysaluetta ja palvelu voi olla asiakkaalle maksullista.

Tarvittaessa yhteydenottopalvelussa voidaan antaa hoitoon liittyvää neuvontaa ja ohjata kiireettömissä tapauksissa asiakas virka-aikana annettaviin palveluihin. Keskitetyssä palvelussa vastaajan ei välttämättä tarvitse olla eläinlääkäri, jos vastaajalla muutoin on riittävä asiantuntemus. Riittävää pieneläinasiantuntemusta todennäköisesti löytyy koulutettujen ja kokeneiden pieneläinhoitajien taholta. Suurelainten suhteen vastaavaa ammattitaitoa on vaikeampi löytää, ja kynnys siirtää puhelu päivystävälle eläinlääkärille on siltä osin pidettävä varsin matalana. Täysin turhien ja päivystykseen liittymättömien yhteydenottojen karsiminen edesauttaa kuitenkin päivystävän eläinlääkäriin jaksamista.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella jokaisella eläinlääkärillä on oma numero ja puhelintunnin ajankohta on arkisin 8–9. Eläinlääkärit pyrkivät vastaamaan puhelimeen myös puhelintunnin ulkopuolella mahdollisuuksien mukaan. Päivystysaikana on käytössä maksullinen päivystysnumero.

Henkilöresursseja keskitettyyn yhteydenottopalveluun ei ainakaan toistaiseksi aiota sitoa. Päivystysaikaiseen keskitettyyn yhteydenottopalveluun ei ole vielä ajateltu siirtyä eikä vuoden 2025 vireillä ollutta yksityistä palvelua usean yhteistoiminta-alueen kunnille muodostunut. Jäämme odottamaan tällaisen palvelun muodostumista ja tarvittaessa asiaa mietitään alueen osalta uudelleen.

## 2.7. Eläinterveyskäynnit

Lain 8 §:n mukaan järjestämisvastuun piiriin kuuluvat eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 ("eläinterveyssäännöstö") 25 artiklassa. Eläinterveyskäynnejä tulee järjestää kaikille muille eläimille paitsi lemmikkieläimille.

Vastuu eläinterveyskäynnin tilaamisesta on toimijalla. Toimija tilaa käynnin itse valitsemaltaan eläinlääkäriltä ja myös vastaa käynnin aiheuttamista kustannuksista. Toimija voi vapaasti valita

eläinlääkäriin, jolta hän tilaa eläinterveyskäynnin. Eläinterveyskäynnin voi siis tehdä myös yksityinen eläinlääkäri.

Eläinterveyskäynnit ovat luonteeltaan neuvontaan painottuvia ja erityisesti käynneillä käsitellään bioturvaan ja tarttuvien eläintautien torjuntaan liittyviä asioita. Käyntien sisällöstä ja käyntitiheydestä ei ole tarkasti säädetty. Käynti suunnitellaan eläinlajin, eläintenpitomuodon ja toimijan tarpeiden pohjalta. Eläinterveyskäynnin voi yhdistää muuhun eläinlääkäriin ennaltaehkäisevään terveydenhoitoon painottuvaan käyntiin pitopaikassa, ja se on mahdollista yhdistää myös valtakunnallisen terveydenhuolto-ohjelman mukaiseen käyntiin.

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon resursseissa on mahdollista tarjota eläinterveyskäyntejä asiakkaille niiden tarpeiden mukaisesti. Mikäli pyydettyjä käyntejä olisi paljon tullaan mahdollisuuksien mukaan lisäämään yksikön resursseja niiden toteuttamiseen.

## ***2.8. Terveydenhuoltokäynnit ja -suunnitelmat***

Tuotantoeläinten terveydenhuolto ylläpitää ja edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä lisää osaltaan elintarviketurvallisuutta. Toimivan terveydenhuoltojärjestelmän avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä ja seurata tarttuvien tautien sekä tuotantosairauksien esiintymistä tiloilla. Terveydenhuollon piirissä tehtävä elinkeinon ja viranomaisten yhteistyö täydentää viranomaistoimenpiteitä eläintautien torjunnassa. Tavoitteena on, että terveydenhuollon piiriin kuuluvilla tiloilla eläimet voivat hyvin, lääkkeiden käyttö on hallittua eikä lääkkeitä käytetä korjaamaan olosuhdeongelmia.

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaan järjestämisvastuun piiriin kuuluvat elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat. Terveydenhuoltokäyntejä tekevän eläinlääkäriin ei tarvitse olla virkaeläinlääkäri. Eläinten omistaja voi siten halutessaan käyttää muunkin kuin kunnaneläinlääkäriin palveluja terveydenhuoltoon, mutta muiden eläinlääkäreiden saatavuus on usein rajallinen.

Valtakunnallinen eläinten terveydenhuolto-ohjelma on määritelty eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) 6 §:ssä. Valtakunnallisia terveydenhuolto-ohjelmia on tällä hetkellä kaksi; NASEVA nautoille ja SIKAVA sioille. Eläinten Terveys ETT vastaa näiden ohjelmien toiminnasta. Nautojen ja sikojen lisäksi terveydenhuoltoa toteutetaan myös muille kotieläimille. Järjestäjän on tarvittaessa järjestettävä eläinlääkäripalveluita terveydenhuoltokäyntejä ja - sopimuksia varten kaikille elintarvike-eläinlajeille riippumatta siitä, onko niiden terveydenhuollolle valtakunnallinen ohjelma vai ei.

Alueellamme terveydenhoidon piiriin kuuluvien hyötyeläintilojen määrät näkyvät EHO:n resurssitarvelomakkeessa (liite 2A ja Liite 2B) kohdassa terveydenhuoltosopimusten määrä. Resursseja on varattu huomioiden terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden niitä pyydetäessä.

Punkalaitumen sikatiloista suuri osa on ostanut terveydenhuoltopalvelut yksityiseltä sektorilta.

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon kunnaneläinlääkärit ovat tehneet myös joitakin terveydenhuoltosopimuksia omien alueidensa ulkopuolelle.

## **2.9. Järjestämisvastuuta täydentävät eläinlääkäripalvelut**

Sastamalan kaupungin Ympäristöterveydenhuollon jaosto on päätöksellään 17.12.2025 § 47 päättänyt Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 9 §:n mukaisesta kunnallisten eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuudesta. Päätös on valvontasuunnitelman liitteenä nro 1. Päätös on voimassa 1.1.2026 alkaen 31.12.2035 asti.

Päätöksessä on täydentävän palvelun osalta on seuraava kuvaus:

Eläinlääkintähuoltolain 17 §:ssä säädetään muiden kuin järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä. Muiden kuin järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen sisällyttäminen järjestämisvastuuseen täydentävänä palveluna on tarpeellista osaltaan laissa järjestäjälle säädyttyjen muiden tehtävien hoidon turvaamiseksi ja työn mielekkyyden säilyttämiseksi sekä potilaan kuljetukselta välttymiseksi.

Täydentäviä palveluita tarjotaan myös koska kiireellistä eläinlääkäriapua antaessaan eläinlääkäri tarvitsee kokemusta erilaisista rutiininomaisista toimenpiteistä ja tautitapauksista. Erityisesti kiireellistä eläinlääkäriapua annettaessa tulee vastaan tilanteita, joissa välittömällä hoidon aloittamisella voidaan turvata eläimen henki tai parantaa ennustetta huomattavasti. Jos täydentäviä palveluita ei tarjota, voidaan tilanteessa päätyä eläimen tarpeettomaan eutanasiaan. Mahdollisuus tehdä eettisesti kestäviä päätöksiä on tärkeää henkilökunnan hyvinvoinnille.

Palveluita tuotetaan alueella olevan yksityisen tarjonnan täydentäjänä ja niiden määrä on kokonaisuutena arvioiden vähäinen. Täydentäviä palveluita voivat olla esimerkiksi kuvantamistutkimukset (ultraääni), leikkaushoidot hätätilanteissa kuten keisarileikkaus koiralle, märkäkohtu- tai vierasesineleikkaus, koiran sterilisaatioleikkaus ja muut perustasoiset kirurgiset toimenpiteet sekä lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito myös muille kuin tuotantoeläimille. Täydentäviä palveluita voidaan tarjota vain, jos toimitilat ja työvälineet ovat asianmukaiset toimenpiteiden suorittamiseen ja henkilökunnan osaaminen on riittävää, eikä toimenpide vaadi eläinlääkäriin perustutkintoa laajempaa osaamista. Täydentäviä palveluita voidaan tarjota sekä päivystys- että ajanvarausaikana, jos se kyseiselle potilaalle on tapauksessa tarkoituksenmukaista.

Täydentävät eläinlääkäripalvelut hinnoitellaan eläinlääkintähuoltolain 17 § mukaisesti markkinaperusteisesti.

## **2.10. Eläinlääkäripalvelujen hinnoittelu**

Kunnaneläinlääkäriin tulee periä tarjoamistaan eläinlääkäripalveluista virkaehtosopimuksessa määrätty palkkio, johon sisältyvät käynti- tai vastaanottopalkkio ja erilliset palkkiot suorite-  
tuista toimenpiteistä, sekä matkakustannustensa korvaus. Lisäksi kunnaneläinlääkäri voi pe-  
riä korvauksen omistamiensa laitteiden käytöstä sekä korvauksen käyttämistään lääkkeistä ja  
tarvikkeista aiheutuneista kustannuksista. (EiHL 14 §)

Sen lisäksi, mitä 14 §:ssä säädetään kunnaneläinlääkäriin perimistä palkkioista ja korvauksista, järjestäjän tulee periä itse tuottamistaan 9 §:ssä tarkoitetuista eläinlääkäripalveluista kotieläimen omistajalta tai haltijalta maksu silloin, kun kotieläintä hoidetaan eläinlääkäriin vastaanotolla. Maksun tulee olla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullinen eikä se voi ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. (ElhL 15 §)

Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen hinnoittelu on järjestäjäkohtaista.

### **Kunnaneläinlääkäriin perimät palkkiot ja korvaukset**

Kunnaneläinlääkäriin tulee periä tarjoamistaan eläinlääkäripalveluista virkaehtosopimuksessa määrätty palkkio, johon sisältyvät käynti- tai vastaanottopalkkio ja erilliset palkkiot suoritetuista toimenpiteistä, sekä matkakustannustensa korvaus. Lisäksi kunnaneläinlääkäri voi periä korvauksen omistamiensa laitteiden käytöstä sekä korvauksen käyttämistään lääkkeistä ja tarvikkeista aiheutuneista kustannuksista. (ElhL 14 §)

Kunnaneläinlääkäri perii edelleen oman palkkionsa asiakkaaltaan siten kuin virkaehtosopimuksessa on määritetty. Kunnaneläinlääkäri saa periä maksun asiakkaalta myös tilanteissa, joissa asiakas jättää saapumatta vastaanotolle ennalta varattuna aikana ilman hyväksyttävää syytä.

Järjestäjällä on mahdollisuus tarvittaessa määritellä palvelualueensa syrjäseuduille hintakattoja, joita korkeampia maksuja ei peritä järjestämisvastuuseen kuuluvista palveluista, jotta asiakkaita kohdeltaisiin yhdenvertaisesti asuinpaikasta riippumatta. Kunnaneläinlääkäri saa järjestäjältä sen osan maksusta, jota asiakas ei hintakaton vuoksi joudu maksamaan. Kukin järjestäjä päättää hintakaton tarpeesta omalla alueellaan ja mahdollisen hintakaton suuruudesta. Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon osalta ei oteta käyttöön esitettyä hintakattoa.

### **Järjestäjän perimät maksut**

Sen lisäksi, mitä 14 §:ssä säädetään kunnaneläinlääkäriin perimistä palkkioista ja korvauksista, järjestäjän tulee periä itse tuottamistaan 9 §:ssä tarkoitetuista eläinlääkäripalveluista kotieläimen omistajalta tai haltijalta maksu silloin, kun kotieläintä hoidetaan eläinlääkäriin vastaanotolla. Maksun tulee olla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullinen eikä se voi ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. (ElhL 15 §)

Jos eläintä hoidetaan kunnaneläinlääkäriin vastaanotolla, tulee järjestäjän periä palveluista oma palkkionsa, joka ei järjestämisvastuuseen kuuluvien palvelujen osalta saa ylittää palvelujen tuottamisesta aiheutuvaa kustannusta. Maksua on alettava periä viimeistään vuoden 2027 alusta. Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueen vastaanotoilla peritään klinikkamaksua, joka määritellään eläinlääkintähuollon maksutaksassa. Klinikkamaksun suuruus 2.1.2026 on 10 € sis. arvonlisäveron 25,5 %.

### **Muiden kuin järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen järjestäminen**

Jos järjestäjä tuottaa muita kuin 9 §:n mukaisia palveluja, tulee asiakkaan maksama kokonaishinta olla markkinaperusteinen, ja sen tulee vähintään kattaa palveluun liittyvät kustannukset. Muu kuin markkinaperusteinen hinnoittelu on mahdollista syrjäisillä alueilla, joilla ei ole erikoistasoisten eläinlääkäripalvelujen yksityistä tarjontaa ja joille tällaisen tarjonnan syntyminen ei kunnan liiketoiminnasta riippumatta ole todennäköistä.

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon valta-alueella järjestäjä tuottaa muita kuin 9 §:n mukaisia palveluja ja niiden kokonaishinta on markkinaperusteinen. Markkinaperusteinen hinta on määritetty

eläinlääkintähuollon maksutaksassa, joka on 2.1.2026 74 €/h sisältäen arvonlisäveron 25,5 %. Maksu veloitetaan asiakkaalta käytetyn ajan mukaan 15 min tarkkuudella, jolloin minimiveloitus on 18,5 € sis. alv. 25,5 %.

### ***2.11. Julkisin varoin tuettujen eläinlääkäripalveluja koskeva avoimuus- ja raportointivelvollisuus***

Järjestämisvastuuseen kuuluvien julkisin varoin tuettujen eläinlääkäripalvelujen tuottajaan sovelletaan, mitä eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta annetussa laissa (19/2003) säädetään eräiden yritysten velvollisuudesta pitää erillistä kirjanpitoa tai laatia eriyttämislaskelma yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista, erilliskirjanpitoon liittyvästä avoimuusvelvollisuudesta, tietojen säilyttämisestä ja kokoamisesta sekä ministeriön ja muiden viranomaisten tiedonsaanti- ja tiedonanto-oikeuksista.

Järjestäjän tulee koota ja omien tulojensa lisäksi kuvata tiedot palkkioista, joita kunnaneläinlääkärit ovat perineet järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista, vähennettyinä palkkioiden hankkimiseen kohdistuvilla kuluilla. Edellä 1 momentissa mainitun lain säännöksiä tiedonsaanti- ja tiedonanto-oikeuksista sovelletaan myös mainittuihin tietoihin. (ElhL 33 §)

Järjestäjien tulee toimittaa tukea koskevat tiedot maa- ja metsätalousministeriölle (MMM). MMM tulee ohjeistamaan raportoinnista.

### ***2.12. Eläinlääkäripalvelujen valvonta***

Ruokavirasto valvoo järjestäjän vastuulle kuuluvien eläinlääkäripalveluiden järjestämisvelvollisuuden toteutumista. Valvontaa toteutetaan arvioimalla järjestäjän suunnitelmat ja seurantaraportit, arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä sekä ilmoitusten, kanteluiden tai muusta syytä aiheutuvien epäilyjen takia. Ruokavirasto voi antaa valvonnan tulosten perusteella järjestäjälle neuvoja, ohjeita, kehotuksia tai määräyksiä.

Ruokaviraston toimialaan ei kuulu valvoa järjestäjän tarjoamien eläinlääkäripalvelujen vaikutusta kilpailu- ja markkinatilanteeseen. Tästä vastaa Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

Ruokavirasto valvoo kaikkien järjestäjän tuottamien eläinlääkäripalvelujen eläinlääketieteellistä asianmukaisuutta sekä sisällön ja laadun lainmukaisuutta vastaavasti kuin yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien osalta tehdään. Tämä valvonta tehdään pääosin ilmoitusten, kanteluiden tai muista syistä aiheutuvien epäilyjen perusteella. Eläinlääkäripalvelujen tuottajien valvontaa voidaan toteuttaa myös projektiluontoisesti, mutta lähivuosille ei ole suunniteltu projekteja. Valvonta toteutetaan useimmiten selvityspyynnöinä ja asiakirjavalvontana, mutta tarvittaessa voidaan tarkastaa vastaanottotilat. Eläinlääkäripalveluiden valvonnan yhteydessä toteutetaan usein myös yksittäisten eläinlääkärien valvontaa eläinlääkäriin ammatinharjoittamisesta annetun lain mukaisesti. Myös järjestämisvelvollisuuden toteutumista voidaan valvoa eläinlääkäripalvelujen eläinlääketieteellisen asianmukaisuuden valvonnan yhteydessä

### **Eläinlääkintähuoltolain perusteella suoritetusta valvontatehtävästä maksettava korvaus**

Valtio on sitoutunut hankkimaan kunnilta eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää viranomaisvalvontaa. Tämän valvonnan suorittamisesta kunnalle maksettavista korvauksista säädetään eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 22 §:ssä ja eläinlääkintähuollosta annetun valtioneuvoston asetuksen (351/2025) 3 §:ssä.

### 3. Osa 2 Valvontatehtävien järjestäminen

Järjestäjän on laadittava suunnitelma eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. (Elhl 6§)

Järjestäjän on huolehdittava eläintautilaissa, eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa, eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa, eläinten kuljetuksesta annetussa laissa, eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa kunnaneläinlääkärille säädettyjen tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisten ja valtakunnallisten valvontaa koskevien suunnitelmien mukaisesti. (Elhl 20 §)

Järjestäjän on huolehdittava edellä mainittujen valvontatehtävien hoidossa jatkuvasti tarvittavien toimitilojen ja työvälineiden järjestämisestä sekä työvälineiden käytössä tarvittavasta osaamisesta. (Elhl 21 §)

Valvonnan toimeenpano valvontamäärineen ja resursseineen on suunniteltu. Jos valvonnassa huomataan puutteita, valvontaviranomainen huolehtii toimenpiteiden loppuun saattamisesta. Valvontakäynneiltä tehdään pöytäkirjat, jotka tallennetaan verkkolevylle niille tarkoitettuun kansioon sekä tulostetaan ja arkistoidaan paperiversioina. Tarvittavat kopiot dokumenteista lähetetään postin välityksellä tahoille, joille valvontakäynnin sisällöstä tulee raportoida. Valvontaan tarvittavien resurssien arvio löytyy liitteistä 2A ja 2B.

Virkatehtävät virka-ajan ulkopuolella

Järjestäjällä ei ole velvollisuutta järjestää erillistä päivystystä virkatehtävien hoitoa varten. Uuden eläinlääkintähuoltolain 7 §:n mukaisesti kaikkiin kunnaneläinlääkärin virkoihin on sisällyttävä ainakin ajoittain eläintautilain ja eläinten hyvinvointilain mukaisia virkatehtäviä. Mikäli kunnassa on päivystysaikana virassa oleva kunnaneläinlääkäri, kuuluvat tälle päivystysaikaiset virkatehtävät. Eläinten hyvinvointilain nojalla poliisi on aina toimivaltainen viranomainen.

#### ***Yhteistyö ja viestintä***

Eläintautilaissa ja eläinten hyvinvointilaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista ilmoituksiin ja yhteistyöhön.

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta ja tiedottamisesta säädetään valvonta-asetuksessa (EU 2017/625) ja julkisuuslaissa (621/1999). Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin.

#### **Viranomaisten välinen yhteistyö ja tiedotus**

Monessa valvontatilanteessa saatetaan tarvita useamman viranomaisen yhteistyötä. Esimerkiksi eläinten hyvinvoinnin valvonnassa poliisin ja kunnan valvontaviranomaisen yhteistyö ja zoonoositapausten

yhteydessä eläinlääkintähuollon ja terveydenhuollon yhteistyö on erittäin tärkeää. On suositeltavaa, että kaikilla tasoilla viranomaiset muodostavat toimivat yhteistyöverkostot esimerkiksi järjestämällä yhteisiä tapaamisia, säännöllisiä kokouksia tai yhteisiä koulutustilaisuuksia.

Eläinlääkintähuollon osalta viestinnän ja tiedotuksen vastuuhenkilö on ympäristöterveydenhuollon johtaja. Käytännön viestintä- ja tiedotustehtäviä hoitavat myös valvontaeläinlääkärit. Ruokaviraston (valtioneläinlääkärit) kanssa yhteydessä ovat myös muut yhteistoiminta-alueen eläinlääkärit. Ruokavirastoon ja terveysviranomaisille (tartuntataudeista vastaava lääkäri) tehdään tarvittaessa ilmoitukset eläintautilainsäädännössä säädettyjen ilmoitusvelvollisuuksien mukaan. Poliisien kanssa yhteistyössä ovat lähinnä valvontaeläinlääkärit eläinsuojelutapausten yhteydessä. Tiedotuskanavina ovat pääsääntöisesti puhelin ja sähköposti sekä posti asian kiireellisyyden mukaan. Erityistilanteissa käytettävissä on ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelma ja yksi virvepuhelin.

Viranomaisyhteistyötä pyritään kehittämään alueella pyrkimällä rakentamaan vuorovaikutukseen eri viranomaisten välillä.

Valvontaeläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti viranomaisten eläinsuojelupäivään.

### **Häiriötilanneviestintä**

Varautumisen tavoitteena on kyetä hoitamaan tehtävät mahdollisimman sujuvasti erilaisissa häiriötilanteissa. Jotta sujuva hoitaminen on mahdollista, on eri tahojen vastuut ja velvoitteet ennalta selvítettävä. Etukäteen tulee myös suunnitella häiriötilanteen aikainen viestintä.

Häiriötilanteita varten on laadittu Sastamalan kaupunki erityistilanteisiin varautuminen ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelma, joka on päivitetty viimeksi 2024. Suunnitelma on osa kaupungin valmiussuunnitelmaa. Viestintää tullaan kehittämään osana Sastamalan kaupungin viestintäohjeistuksen tarkistamista/koordinointia, joka on suunniteltu vuodelle 2026. Päivitetty viestintäohjeistus otetaan käyttöön yksikössä ja se huomioidaan yhteistoiminnassa olevien kuntien alueella tehtävässä viranomaisviestinnässä.

## *Valvontatehtävistä perittävät maksut*

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvistä maksuista ja korvauksista on säädetty eläinlääkintähuoltolain 4. luvussa ja eläinlääkintähuoltoasetuksen (351/2025) 3 §:ssä. Valtion varoista maksetaan järjestäjälle korvaus 20 §:n 2 momentissa tarkoitettujen valvontatehtävien suorittamisesta. (ElhL 22 §) Eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään myös elintarvikelaissa (297/2021), eläintautilaissa (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015), eläinten hyvinvointilaissa (693/2023), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014) ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa (1069/2021).

Eläintautilakiin, sivutuotelakiin ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annettuun lakiin, eläinten kuljetuksesta annettuun lakiin ja eläinten hyvinvoinnista annettuun lakiin perustuvista kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa kunnaneläinlääkäriin maksullisista suoritteista. (MMM 973/2024)

Ruokavirasto laskuttaa kunnaneläinlääkärien tekemät eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan maksulliset suoritteet, kuten esimerkiksi eläinten terveystodistukset, asiakkailta.

Ruokavirasto välirahoittaa eläinten hyvinvointilain 97§ ja 98§ mukaisista kiiretoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia ja perii kustannukset eläinten omistajilta jälkikäteen.

### **3.1. Eläinten terveyden valvonta**

Eläintautien vastustamisesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/429 (ns. eläinterveyssäännöstö) ja sen nojalla annetuissa delegoiduissa asetuksissa ja täytäntöönpanoasetuksissa sekä kansallisessa eläintautilaissa 76/2021 ja sen nojalla annetuissa asetuksissa.

Eläinterveysviranomaisen tekemään tarkastukseen tai tutkimukseen, joka liittyy eläinterveyttä koskevien säädösten noudattamisen valvontaan, sovelletaan mitä valvonta-asetuksessa (EU 625/2017) säädetään virallisesta valvonnasta.

#### **3.1.1. Eläintautien torjunta ja eläintautivalmius**

Kunnaneläinlääkäri toteuttaa eläintautien vastustamista sekä valvoo eläinterveyttä koskevien säädösten sekä niiden nojalla tehtyjen päätösten noudattamista toimialueellaan. Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja toteuttaa eläintautien vastustamista sekä valvoo eläinterveyttä koskevien säädösten sekä niiden nojalla tehtyjen päätösten noudattamista. Ruokavirasto vastaa eläintautivalmiuden ylläpidosta. (Eläintautilaki 76/2021(EtL), 67 §, 69 §)

Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä syntyy yleensä joko pitopaikassa eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella tai näytteen tutkimuksen yhteydessä

laboratoriossa. Kunnaneläinlääkäri on viipymättä tutkittava eläin, jossa epäillään lainsäädännön nojalla vastustettavaa tai uutta eläintautia ja arvioitava, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Päätöksen lisänäytteiden ottamisesta voi tehdä myös Ruokavirasto. Epäilyn kynnys on syytä pitää alhaisena, koska eläintautitilanne saattaa erityisesti kansainvälisen eläinkaupan ja muun liikenteen vuoksi, ilmastonmuutoksen vaikutuksesta tai luonnonvaraisten eläinten tautitilanteen vuoksi muuttua nopeasti.

Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily tai lainsäädännön nojalla vastustettava tai uusi eläintauti on todettu, Ruokavirasto antaa pitopaikalle päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Kiireellisessä tilanteessa, jossa välittömät toimenpiteet ovat tarpeen eläintaudin leviämisen estämiseksi, eikä Ruokavirasto ole vielä ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin, kunnaneläinlääkäri voi tehdä väliaikaisesti voimassa olevan päätöksen. Päätös on välittömästi alistettava Ruokaviraston ratkaistavaksi. A–c-luokan taudin, uuden taudin sekä muun torjuttavan ja valvottavan eläintaudin taudinpurkauksissa Ruokavirasto johtaa eläintaudin torjuntaa ja sen leviämisen estämistä. Kunnaneläinlääkäri huolehtii taudintorjuntapäätösten täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä.

Varautuminen erityisesti a-luokan eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Ruokavirasto laatii valmiussuunnitelmat sekä yksityiskohtaisemmat kansalliset toimintaohjeet hallinnonalalle erityisesti a-luokan eläintautien varalta. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet sekä tarvittavien resurssien nopea saatavuus vaativat runsaasti etukäteissuunnittelua, hankintoja ja käytännön harjoittelua. Myös välttämättömän eläinlääkintähuollon toiminnan varmistaminen ja henkilöresursointi eläintautiepidemian aikana on syytä suunnitella etukäteen. Eläintautiepidemioihin tulee varautua kaikilla eläinlääkintähuollon tasoilla.

Ruokavirasto voi tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäriä suorittamaan erikseen määritellyjä eläintautilaissa kunnaneläinlääkärille säädettyjä tehtäviä tämän toimialueen ulkopuolella, jos kyseessä on a–c-luokan tauti, uusi tauti tai muu torjuttava eläintauti taikka jos valvottavaa eläintautia esiintyy poikkeuksellisen laajasti.

Osa kunnaneläinlääkäreistä sekä muutamia yksityiseläinlääkäreitä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta erityisesti a-luokan eläintautien vastustustyöhön. Valmiuseläinlääkärien osaamista hyödynnetään eläintautitapauksissa ja he osallistuvat eläintautien torjuntatyöhön. Ruokavirasto järjestää valmiuseläinlääkäreille vuosittaisen kansallisen koulutuspäivän (ns. Valmiuspäivä) ja lisäksi alueellista valmiuskoulutusta. Jokaisella valmiuseläinlääkärillä pitää olla mahdollisuus osallistua Ruokaviraston järjestämään valmiuskoulutukseen vuosittain.

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Kunnaneläinlääkärit huolehtivat eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta alueellaan. Valvonta-alueella kaksi praktikkoeläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka saavat säännöllisin väliajoin lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat vähintään kerran vuodessa Ruokaviraston järjestämään ns. valmiuspäivään sekä Ruokaviraston järjestämiin valmiuskoulutuksiin. Poikkeusoloissa, jos valmiuseläinlääkäri tai muiden kunnaneläinlääkärien työpanosta tarvitaan eläintautien torjuntatyöhön, hoidetaan muut välttämättömät eläinlääkintähuollon tehtävät sijaistajajärjestelyin ja/tai jäljelle jääneiden eläinlääkäreiden työpanosta priorisoiden.

Ensivaiheen toimet järjestetään tilanteen mukaan joko kunnaneläinlääkäriä tai valvontaeläinlääkäriä toimesta. Ruokaviraston ohjeistuksen mukaan ryhdytään toimenpiteisiin ja tarvittavaan näytteenottoon. Yksikössä on varauduttu näytteenoton suojavarusteiden sekä keräykseen tarkoitettujen välineiden

hankinnalla ja niitä on erillisissä varastoissa sekä jokaisella pieneläinvastaanotolla oma mukaan otettava laatikkonsa. Mikäli tilanne vaatii erityistä resursointia, hankitaan tarvittaessa lisähenkilökuntaa tai järjestetään sisäisesti tehtävien siirtoa esim. kuolleiden lintujen keräämiseen alueella, että muut lakisääteiset tehtävät saadaan järjestymään.

### 3.1.2. Eläintautien ilmoittaminen

Jos eläinlääkäri epäilee tai toteaa eläimellä olevan luetteloitu tai uusi tauti taikka muu ilmoitettava eläintauti, hänen on salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitettava asiasta eläin-terveysviranomaiselle (EtL 76/2021, 20 §). Jos kunnaneläinlääkäri epäilee tai toteaa eläimellä olevan luetteloitu tauti, uusi tauti tai muu ilmoitettava eläintauti taikka jos hän vastaanottaa 19 tai 20 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, hänen on ilmoitettava asiasta Ruokavirastolle (EtL 76/2021, 22 §).

Eläinterveysviranomaisen on ilmoitettava asianomaiselle hyvinvointialueen tartunta-taudeista vastaavalle lääkärille sellaisista eläintaudeista, joista voi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle (EtL 76/2021 22 §, 325/2021 20 §).

Jos vain d- tai e-luokkaan taikka muuksi ilmoitettavaksi eläintaudiksi luokiteltua zoonoosia epäillään tai todetaan esiintyvän pitopaikassa, jossa ammattimaisesti harjoitetaan eläinten näytteille asettamista tai eläimiin liittyvää harrastustoimintaa, toimija on velvollinen tiedottamaan asiasta pitopaikassa vierailevia henkilöitä sekä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin heidän suojaamiseksi tartunnalta. Jos se on ihmisten terveydelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi välttämätöntä, Ruokavirasto voi määrätä toimenpiteistä toimijalle annettavalla päätöksellä (EtL 38 §).

Yksityisen eläinlääkärin on tehtävä ilmoitus kunnaneläinlääkärille tai Ruokavirastoon välittömästi, jos ilmoitus koskee a-luokan tautia, ja heti, kun se on käytännössä mahdollista, jos ilmoitus koskee muuta luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa tai valvottavaa eläintautia.

Kunnaneläinlääkärin on tehtävä ilmoitus Ruokavirastoon viipymättä, jos ilmoitus koskee luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa eläintautia. Valvottavista ja asetuksen 325/2021 5 §:ssä luetelluista eläintaudeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä. Muista ilmoitettavista eläintaudeista yksityiseläinlääkäri ilmoittaa kuukauden kuluessa ja kunnaneläinlääkäri kuukausiyhteenvedossa. Ilmoitus tartuntataudeista vastaavalle lääkärille on tehtävä viimeistään seuraavana arkipäivänä, ja jos kysymys on raivotaudista tai pernarutosta, ilmoitus on tehtävä viipymättä. Ilmoituksen tekee kunnaneläinlääkäri tai Ruokavirasto erikseen sovitun mukaisesti. Lainsäädännön nojalla vastustettavat ja ilmoitettavat eläintaudit on lueteltu lainsäädännön lisäksi Ruokaviraston verkkosivuilla.

Kuukausiyhteenvedo Kunnaneläinlääkärin on toimitettava kuukausiyhteenvedo alueellaan todetuista eläintaudeista Ruokavirastoon kuukausittain seuraavan kuun 15. päivään mennessä. Samassa kunnassa tai yhteistoiminta-alueella toimivat kunnaneläinlääkärit voivat myös toimittaa yhteisen ilmoituksen, kunhan asia käy ilmi kuukausiyhteenvedosta. Tällöin on hyvä sopia, kuka vastaa ilmoituksen koostamisesta ja lähettämisestä, niin ettei usea eläinlääkäri ilmoita samaa tautitapausta. Lainsäädännössä ei erikseen edellytetä yksityiseltä eläinlääkäriltä kuukausiyhteenvedon tekemistä.

Kuukausiyhteenvedon pohjana voi käyttää lomaketta, joka löytyy Ruokaviraston verkkosivuilta. Lomakepohjan käyttäminen ei ole pakollista, vaan tiedot voi antaa myös muussa muodossa.

Eläintautiepäilyiden ja – tapausten vaatimat jatkotoimet kuuluvat Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäreille. Zoonoosien esiintymisestä ilmoitetaan terveyskeskuksen tarttuvista taudeista vastaavalle lääkärille.

### 3.1.3. Eläintauteja tutkivat laboratoriot

Eläintautilain (76/2021) luvussa 11 säädetään eläintauteja tutkivia laboratorioita koskevista vaatimuksista.

Viranomaisvalvonnan ja muiden viranomaistoimien yhteydessä otettujen näytteiden tutkimukset on suoritettava Ruokavirastossa tai Ruokaviraston nimeämässä virallisessa laboratoriossa.

A–c-luokan taudin tai muun torjuttavan tai valvottavan eläintaudin varalta otettuja muita kuin viranomaisnäytteitä (diagnostiset näytteet, omavalvontanäytteet) saadaan tutkia vain Ruokavirastossa, virallisessa laboratoriossa, toisen jäsenvaltion virallisessa laboratoriossa tai Ruokaviraston nimeämässä omavalvontalaboratoriossa. Ruokavirasto nimeää omavalvontalaboratoriot hakemuksesta. Luvanvaraista on myös a-c-luokan taudin ja muun torjuttavan eläintaudin aiheuttajamikrobien ja -loisten käsittely esimerkiksi tieteellisen tutkimuksen yhteydessä. Muita kuin viranomaisnäytteitä saadaan Suomessa tutkia muiden kuin edellä mainittujen d- tai e-luokkaan kuuluvien tautien tai muiden ilmoitettavien eläintautien varalta vain virallisessa laboratoriossa tai laboratoriossa, joka on tehnyt toiminnastaan ennakolta ilmoituksen Ruokavirastolle. Ruokavirasto pitää internetsivuillaan yllä julkista rekisteriä nimetyistä ja rekisteröidyistä laboratorioista.

Eläintautilain 20 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus koskee myös laboratorioita. Laboratorion on ilmoitettava kaikista luetteloidun tai uuden taudin taikka muun ilmoitettavan eläintaudin epäilyistä tai todetuista tapauksista riippumatta siitä, onko näyte lähetetty tutkittavaksi kyseessä olevan taudin varalta tai muusta syystä. Ilmoitus tehdään kunnaneläinlääkärille tai Ruokavirastolle. Ilmoitus on tehtävä välittömästi, jos se koskee a-luokan tautia, ja heti kun se on käytännössä mahdollista, jos se koskee muuta luuteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa tai valvottavaa eläintautia. Laboratorion on tehtävä ilmoitus MMMa 325/2021, 5

§:ssä luetellusta muusta ilmoitettavasta eläintaudista viimeistään seuraavana arkipäivänä ja 6–15 §:ssä luetellusta muusta ilmoitettavasta eläintaudista kuukauden kuluessa.

Virallisen laboratorion, omavalvontalaboratorion ja ilmoitettavia eläintauteja tutkivan laboratorion on toimitettava Ruokavirastoon luetteloituja tauteja tai muita ilmoitettavia eläintauteja aiheuttavien mikrobien ja loisten kantoja tai näytteitä MMMa 325/2021 21 §:n mukaisesti. Laboratorioiden on lisäksi toimitettava Ruokavirastolle säännöllisesti tiedot luetteloitujen tautien ja muiden ilmoitettavien eläintautien varalta tutkittujen näytteiden määristä, tutkimustuloksista eläinryhmittäin sekä käytetyistä tutkimusmenetelmistä.

Ruokavirasto valvoo nimettyjä, ilmoituksen tehneitä ja taudinaiheuttajien käsittelyyn luvan saaneita laboratorioita sekä arvioi täyttävätkö laboratoriot niille asetetut vaatimukset ja velvoitteet.

Luetteloitujen tautien sekä muiden torjuttavien ja valvottavien eläintauteja voidaan tutkia ainoastaan Ruokavirastossa tai sen hyväksymässä laboratoriossa. Sastamala ympäristöterveydenhuollon alueella havaittujen vastustettavien eläintautien näytteet toimitetaan Ruokavirastoon tai sen hyväksymään laboratorioon. Sastamalan ympäristöterveydenhuolto käyttää KVVY Tutkimus Oy:n laboratoriota niissä tutkimuksissa kuin se on mahdollista (Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry).

### 3.1.4. Pakollinen zoonoosivalvonta ja vapaaehtoinen Maedi-visna/CAE- terveystarkastus

Munintakana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja nautaeläimiä sperman keräysasemalle toimittavia, tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja sekä nautojen ja sikojen pitopaikkoja, joissa on sperman keräysaseman toimintaan liittyvä karanteenitila, koskee pakollinen salmonellavalvonta (MMM 316/2021). Pakollisen salmonellavalvonnan toteuttaminen on Euroopan lainsäädännöstä tuleva velvoite ja sillä varmistetaan Suomen erityistakuiden säilyminen.

Pitopaikat, joita vapaaehtoinen terveystarkastus koskee, jaetaan terveystarkastusluokkiin sen mukaan, kuinka suurella todennäköisyydellä niissä ei esiinny eläintautia, jota valvotaan. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveystarkastukseen lampaiden ja vuohien maedi-visnan/CAEn tai kalojen BKD:n varalta (MMM 319/2021).

Pakolliseen salmonellavalvontaan ja vapaaehtoiseen terveystarkastukseen voi kuulua säännöllisiä tarkastuskäyntejä ja säännöllistä näytteenottoa tai näytteenoton toteutumisen valvontaa. Pitopaikkaan tehtävien tarkastuskäyntien toteutus ja tiheys riippuvat salmonellavalvonnan ja terveystarkastuksen ehdoista, pidettävästä eläinlajista, eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveystarkastusluokasta. Vapaaehtoiseen terveystarkastukseen on liityttävä erikseen, lähettämällä ilmoitus Ruokavirastoon. Ruokavirasto antaa vapaaehtoiseen terveystarkastukseen kuuluvalla pitopaikalla terveystarkastuksesta koskevan päätöksen. Pakolliseen salmonellavalvontaan kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 316/2021 3 §:n mukaiset pitopaikat ilman erillistä liittymisilmoitusta. Pakolliseen salmonellavalvontaan kuuluvilla pitopaikoilla ei anneta terveystarkastusta.

Kunnaneläinlääkäri huolehtii vapaaehtoiseen terveystarkastukseen kuuluvien pitopaikkojen tarkastuskäyntien toteuttamisesta. Pakollisen salmonellavalvonnan osalta kunnaneläinlääkäri luetteloi salmonellavalvontaan kuuluvat siipikarjan pitopaikat, seuraa toimijan toteuttaman näytteenoton säädöstenmukaisuutta ja hallinnoi parvista toimitettuja saapumisilmoituksia sekä huolehtii pakolliseen salmonellavalvontaan liittyvien tarkastuskäyntien toteutumisesta. Kunnaneläinlääkäri raportoi salmonella- ja terveystarkastuksesta saadut tiedot Ruokavirastolle.

Terveystarkastuksen tarkat kuvaukset löytyvät eläinlääkintälainsäädännöstä. Toimija vastaa pakollisen salmonellavalvonnan ja vapaaehtoisen terveystarkastuksen kustannuksista.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella on useita tiloja, jotka kuuluvat pakollisiin terveystarkastusohjelmiin. Myös vapaaehtoisin terveystarkastusohjelmiin liittyneitä tiloja on muutamia. Ohjelmiin liittyneistä tiloista pidetään kirjaa ja kaikkien annettujen terveystarkastusten kopiot arkistoidaan sekä sähköisesti, että paperiversioina. Terveystarkastusohjelmiin liittyvät tarkastukset ja näytteenoton suorittavat Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella praktikkoeläinlääkärit ja valvontaeläinlääkärit.

### 3.1.5. Vesiviljelylaitosten valvonta, eläintautien seuranta ja vapaaehtoinen BKD-taudin terveystarkkailu

Vesiviljelylaitoksille, joiden toimintaan liittyy vähäistä merkittävämpi eläintautien leviämiskäsi, edellytetään Ruokaviraston hyväksyntä. Hyväksynnän saaneissa laitoksissa toteutetaan valvonta-asetuksen ((EU) 2017/625) mukaisia riskiperusteista tarkkailua ja eläinterveystarkkailun ((EU) 2016/429) mukaisia riskiperusteista eläintautien tarkkailua. Lisäksi sisävesialueella toteutetaan vapaaehtoisia BKD-terveystarkkailua (MMMä 319/2021). Tarkastuskäynnit yhdistetään mahdollisuuksien mukaan. Valvontasuunnitelman toteuttaminen on Euroopan lainsäädännöstä tuleva velvoite ja sillä varmistetaan Suomen tautivapauden säilyminen.

Ruokaviraston hyväksynnän saaneet vesiviljelylaitokset luokitellaan Ruokavirastossa kolmiportaisesti riskiluokkiin eläintauteihin liittyvän riskin mukaan. Riskiluokka määräytyy mm. laitoksen sijainnin, tuotantotyyppin, pidettävien lajien ja aiempien tarkkailutulosten perusteella. Tarkastukset ja näytteenotto tehdään riskiluokituksen mukaisesti.

Mikäli laitokseksi halutaan liittää BKD-taudin terveystarkkailuun, ilmoittaa toimija siitä Ruokavirastoon. Ruokavirasto antaa vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvalle laitokselle terveystarkkailusta koskevan päätöksen. Ruokavirasto pitää internetsivuillaan rekisteriä hyväksynnän saaneista laitoksista ja myös niiden BKD-terveystarkkailusta.

Kunnaneläinlääkäri huolehtii vesiviljelylaitosten tarkastuskäynneistä ja näytteenotosta. Kunnaneläinlääkäri lähettää vesiviljelylaitosten tarkkailusta ja eläintautien tarkkailusta saadut tiedot Ruokavirastolle. Ruokavirasto suunnittelee, kuinka toimitaan tilanteessa, jossa tarkkailua ei ole toteutettu säästöjen mukaisesti.

Toimija vastaa vapaaehtoisesta terveystarkkailun ehtojen toteutumisesta ja sen kustannuksista.

Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto tehdään pääosin riskiperusteisesti. Tilanne voi muuttua esim. muuttuneen tautitilanteen takia tai jos tarkkailuvien tautien listalle tulee uusia tauteja.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella ei enää ole varsinaisia kalanviljelylaitoksia, mutta luonnonravintolammikoita ja rapulaitoksia alueella on. Korkean riskin laitokset tarkastetaan vähintään kerran vuodessa, keskitasoisien riskin laitokset joka toinen vuosi ja matalan riskin laitokset joka kolmas vuosi. Tarkastuksissa käytetään Ruokaviraston tarkastusta varten suunnittelemaa lomaketta, joka arkistoidaan sekä paperiversiona että sähköisesti ja jonka kopion tarkastuksen suorittanut eläinlääkäri toimittaa aluehallintovirastoon. Vesiviljelylaitosten tarkastukset Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella suorittaa pääsääntöisesti tarkkailueläinlääkärit.

### 3.1.6. Eläinten keinollinen lisääminen

Ruokavirasto hyväksyy hakemuksesta eläinterveyssäännösten nojalla hyväksyntää edellyttävät sukusolujen ja alkioden pitopaikat, mikäli niiden toiminta ja tilat täyttävät ne vaatimukset, joita edellytetään pitopaikoilta, joista siirretään sukusolutuotteita muihin jäsenmaihiin. Tällaisia pitopaikkoja ovat nautojen, sikojen, hevosten, lampaiden ja vuohien spermankeräysasemat, spermavarastot, alkiontuotanto- ja alkionkeräysryhmät ja pitopaikat, joissa käsitellään sukusolutuotteita. Ruokavirasto rekisteröi hyväksytyt asemat, varastot ja ryhmät ja tiedottaa niistä toimijoille ja muiden jäsenvaltioiden viranomaisille lainsäädännön mukaisesti (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429 ns. ”eläinterveyssäännöstö”, Komission delegoitu asetus 2020/686, Eläintautilaki 76/2021). Ruokaviraston ylläpitämä listaus

hyväksytyistä sukusolujen pitopaikasta löytyy tältä Ruokaviraston sivustolta: Sisämarkkina-kauppaan hyväksytyt sukusolujen ja alkioden pitopaikat: <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/tuonti-ja-vienti/eu-maat-norja-ja-sveitsi/elaimet/eun-sisamarkkinakauppaan-hyvakstyt-laitokset/>

Kotimaan kauppaan hyväksytyt sukusolujen ja alkioden pitopaikat:

Ruokavirasto hyväksyy hakemuksesta kotimaan kauppaan hyväksyttävien nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien ja hevosten spermankeräysasemat ja alkioden keräysryhmät, mikäli niiden tilat ja toiminta täyttävät kansallisen eläintautilainsäädäntömme vaatimukset. Ruokavirasto rekisteröi hyväksytyt asemat ja ryhmät ja tiedottaa niistä lainsäädännön mukaisesti (Eläintautilaki 76/2021, MMMa 329/2021, Komission delegoitu asetus 2020/686). Luettelo kotimaan kauppaan hyväksytyistä sukusolujen pitopaikoista löytyy tältä Ruokaviraston sivustolta: <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elainten-terveys-ja-elaintaudit/keinosiemennys-ja-alkionsiirto/>

Kunnaneläinlääkäri valvoo sukusolujen ja alkioden pitopaikkoja ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimukset ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Valvonnan tulokset raportoidaan Ruokavirastoon vuosittain. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429, Komission delegoitu asetus 2020/686, Eläintautilaki 76/2021, MMMa 329/2021).

Kunnaneläinlääkäri valvoo karanteeneja, sperman keräysasemia, alkioden keräysryhmiä, alkioden tuotantoryhmiä sekä spermavarastoja ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimukset ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Valvonnan tulokset raportoidaan Ruokavirastolle vuosittain.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella sijaitsee yksi karjuasema, jonka valvontaeläinlääkäri tarkastaa kaksi kertaa vuodessa. Pöytäkirjat tarkastusten tuloksista valvontaeläinlääkäri toimittaa Ruokavirastoon sekä arkistoi kopiot tarkastuskertomuksista sekä sähköisesti, että paperiversioina.

### **3.1.7. Muu eläintautivalvonta**

A-c -luokan taudin, uuden taudin tai muun torjuttavan eläintaudin kasvaneen leviämishukan vuoksi voidaan toimijoita velvoittaa ryhtymään tarvittaviin varotoimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi (EtL 76/2021 17 §). Tällaisia varotoimenpiteitä ovat esimerkiksi velvoite suojata siipikarjaa kosketukselta luonnonvaraisiin lintuihin keväisin, velvoite suojata turkistarhat kosketukselta luonnonvaraisiin eläimiin sekä velvoite toteuttaa varotoimenpiteitä afrikkalaisen sikaruton leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisten villisikojen ja kotieläinten välillä. Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan säädettyjen velvoitteiden noudattamista.

#### **Turkistarhojen tautisuojausvalvonta**

Turkistarhoilla sovelletaan maa- ja metsätalousministeriön asetusta (14/2024) varotoimenpiteistä lintuinfluenssan leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisista eläimistä turkiseläimiin. Asetuksessa on vaatimuksia turkistarhan suojaamiselle lintuinfluenssalta. Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan asetuksen velvoitteiden noudattamista Ruokaviraston tekemän suunnitelman mukaisesti.

#### **Sikojen ulkonapitokiellon valvonta**

Afrikkalaisen sikaruton vastaisena varotoimenpiteenä on sikojen ulkonapito kielletty maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (404/2021). Ulkonapito on sallittua vain, jos sikojen aitaus on asetuksen vaatimusten mukainen ja toimija on tehnyt sikojen ulkonapidosta etukäteen ilmoituksen kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan sikojen ulkonapitokiellon noudattamista tarkastamalla ulkona pidettävien sikojen aitaukset ilmoituksen saatuaan tai epäilytapauksessa. Kunnaneläinlääkäri ylläpitää tietoja niistä oman toimialueensa sikojen pitopaikoista, joissa pidetään sikoja ulkona, ja toimittaa tiedot Ruokavirastoon vuosittain.

Ruokavirasto voi eläintautien esiintymisen seuraamiseksi toteuttaa eläintautien seurantaa (EtL 76/2021 23 §). Ruokavirasto voi määrätä seurannan toteuttamisen kunnaneläinlääkärin tehtäväksi, näytteet otetaan eläintautilain 24 § mukaisen seurantasuunnitelman mukaisesti. Suurin osa näytteenotosta perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön ja Ruokavirasto on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle ja Euroopan unionille. Ruokavirasto lähettää seurantaohjelmien toimeenpanosta erillisen näytteenottopyynnön kunnaneläinlääkäreille silloin, kun seurantaohjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällaisia vuosittain pitopaikoista haettavia seurantanäytteitä otetaan muun muassa osana lintuinfluenssaseurantaa.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella erikseen pyydetty seurantanäytteet ottavat Ruokaviraston aikataulutuksen mukaisesti pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärit, jotka arkistovat näytteenottopöytäkirjat sekä paperiversioina, että sähköisesti, lähettävät näytteet tutkittavaksi, sekä myös raportoivat näytteen ottamisen edistymisestä Ruokavirastoon.

#### **Eläinnäyttelyt**

Ruokavirastolla on ohje maatalousnäyttelyihin vietävien eläinten tarkastuksista ja eläimiltä vaadittavista tutkimuksista (Ruokaviraston ohje 1274/04.01.00.01/2021\_13). Ohje sisältää lakisääteisiä vaatimuksia ja suositusluonteisia ohjeita.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella sijaitsee yksi pysyvä eläinnäyttely (kotieläinpiha), jonka säännöllisestä valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri. Mahdollisten eläinsuojeluilmoitusten yhteydessä epäilyyn perustuvat tarkastukset suorittaa pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri.

### ***3.2. Eläintautien tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta***

Voimassa olevan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön noudattamista valvotaan. Jos valvonnassa havaitaan, että säädöksiä on rikottu, valvontaviranomainen ryhtyy lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin (Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 1069/2021 6. luku)

Ruokavirasto, elinvoimakeskus sekä kunta (kunnan maaseutuviranomainen ja kunnaneläinlääkäri) ovat ruokahallinnon tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä. Ruokahallinnon tietovaranto koostuu useista rekistereistä, kuten eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri, nauta-, lammas-, vuohi- ja sikarekisteri sekä koirarekisteri. Yhteisrekisterinpitäjä päivittää ja käsittelee ruokahallinnon tietovarannon rekisterien tietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Tietoja rekisteriin tallettanut viranomainen tai taho on vastuussa tallettamiensa tietojen oikeellisuudesta (Laki ruokahallinnon tietovarannosta 560/2021 § 5).

Maaeläinten, kuten nautaeläinten, sikaeläinten, lammaseläinten, vuohieläinten, siipikarjan, mehiläisten ja kimalaisten, turkiseläinten, kamelieläinten (kamelit, laamat ja alpakat), hirvieläinten (pl. poronhoitoalueen porot, jotka on merkitty paliskuntien poroluetteloon), hevoseläinten, tuotantokanien sekä sulusolujen ja alkioiden pitäjiä on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröitävä eläinten pitopaikat sekä eläintenpito eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin. Vaatimus pitopaikkojen rekisteröinnistä koskee kaikkia maaeläimiä, lukuun ottamatta lemmikkieläimiä pitäviä kotitalouksia ja eläinlääkärien vastaanottoja ja klinikoita.

Ammattimaiseen tai muutoin laajamittaiseen seura- ja harrastuseläinten pitoon sekä avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitolatoimintaan liittyvät pitopaikat tulee rekisteröidä eläinten hyvinvointilain nojalla tehtävän ilmoituksen yhteydessä. Rekisteröitäessä pitopaikkoja, joissa harjoitetaan kotieläinpihan pitoa, luonnonvaraisten eläinlajien tuotantotarhausta tai riistanhoidollista tarhausta, tai ammattimaista tai muutoin laajamittaista hevoseläinten pitoa, toimijan tulee ilmoittaa Ruokavirastolle myös eläinten hyvinvointilain edellyttämät lisätiedot.

Pitopaikan toimijan, kuljettajan ja pitopaikasta riippumattoman kokoamista toteuttavan toimijan on ilmoitettava rekisteriin tiedot muutoksista ilmoitettuihin tietoihin ja toiminnan lopettaminen viimeistään 30 päivän kuluessa tapahtumasta.

Vesiviljelyeläinten pitäjiä on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröitävä eläinten pitopaikat ilmoittamalla pitopaikka Elinvoimakeskukselle. Vaatimus pitopaikkojen rekisteröinnistä koskee lähes kaikkia vesieläimiä, lukuun ottamatta esimerkiksi lemmikkieläimiä pitäviä kotitalouksia ja väliaikaista sumputusta pyyntivesistössä.

Eläintenpitäjän tulee eläinterveyssäännösten mukaisesti merkitä hallinnassaan olevat eläimet yksilöllisellä Ruokaviraston hyväksymällä tunnistimella (nauta-, lammas-, vuohi-, hevos-, kameli ja hirvieläimet (tietyn poikkeuksin)) tai pitopaikkakohtaisella merkintätunnuksella (sika-eläimet).

Sorkka- ja kavioiden sekä siipikarjan eläinvälittäjien (pitopaikasta riippumattomat kokoamista toteuttavat toimijat) on rekisteröitävä toimintansa Ruokavirastoon. Rekisteröitymisvelvoite koskee myös toimijoita, jotka kuljettavat kavi- ja sorkkaeläimiä tai siipikarjaa tai kaupallisen toiminnan yhteydessä siirrettäviä kissoja, koiria ja frettejä jäsenvaltioiden tai jäsenvaltioiden ja kolmannen maan välisissä siirroissa.

Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen ilmoittamaan eläinrekistereihin (nauta-, lammas-, vuohi- ja sika-eläimet) kaikki MMMa 67/2022, 3–4 §:n mukaiset tapahtumat määräaikojen puitteissa.

Koira on tunnistusmerkittävä ja koiran haltijan on ilmoitettava koirasta MMMa 68/2022 5 § mukaiset tiedot rekisteriin sekä asetuksen 7 § mukaiset muutokset määräaikojen puitteissa.

Pitopaikan toimijalla on tietojen kirjaamis- ja säilyttämisvelvoite. Jokaisen rekisteröidyn pitopaikan osalta on pidettävä kirjaa pitopaikan eläinlajeista, eläinluokista, eläinten lukumääristä ja soveltuvissa tapauksissa tunnistetiedoista. Lisäksi kirjaa on pidettävä pitopaikkaan saapuvista ja sieltä lähtevistä eläimistä. Kirjaa on pidettävä myös pitopaikassa kuolleista, ja tiettyjen eläinlajien osalta pitopaikassa syntyneistä eläimistä. Tiedot tulee kirjata viimeistään kolmantena päivänä tapahtumasta pitopaikan kirjanpitoon. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolme vuotta. Nauta-, lammas-, vuohi- ja sika-eläimien pitopaikan kirjanpitoa voi ylläpitää säädettyjen määräaikojen puitteissa tehtävillä eläinrekisteri-ilmoituksilla. Niistä tiedoista, joista ei voi ilmoittaa eläinrekisteri-ilmoituksin, tulee pitää ajantasasta pitopaikan kirjanpitoa. Tarkemmista eläinlajikohtaisista vaatimuksista pitopaikan kirjanpidon suhteen säädetään komission delegoidussa asetuksessa (EU) 2019/2035 pitopaikoista ja eläinten jäljitettävyydestä.

Tarkastuseläinlääkäri valvoo teurastamoissa, että eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevia vaatimuksia noudatetaan. Havaitessaan laiminlyöntejä tarkastuseläinlääkäri ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin epäkohdan poistamiseksi.

Kunnaneläinlääkäri valvoo virka-alueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista ja havaitessaan laiminlyöntejä ryhtyy toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi.

Ruokaviraston tekemään otantaan perustuvan valvonnan lisäksi tiloja tulee valvontaan mm. muiden havaintojen (esim. sisämarkkinakaupan valvonta, eläintautiepäilyt, eläinten hyvinvoinnin valvonta, kuljetusvalvonta) kautta. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa voidaan tehdä myös riskiperusteisesti muutoin kuin otantaan perustuen. Valvontaa tulee kohdistaa nauta-, lammas-, vuohi- ja sika-eläinten lisäksi myös kaikkiin muihin eläinlajeihin, joihin kohdistuu tunnistamisen ja rekisteröinnin lainsäädännön vaatimuksia kuten hevoseläimet ja kameli- ja hirvieläimet. Valvonta-asetuksen mukaan toimivaltaisten viranomaisten on suoritettava virallista valvontaa säännöllisesti, riskien mukaan ja sopivalla tiheydellä kaikilla elintarvikeketjua koskevan unionin lainsäädännön sääntelemillä aloilla ja kaikkien sen piiriin kuuluvien toimijoiden, toimien, eläinten ja tavaroiden osalta. Valvontaa tulee suorittaa pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta.

Eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa on säädetty päällekkäistä toimivaltaa usealle eri valvontaviranomaiselle. Pikantissa julkaistussa eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaohjeessa on liitteessä 1 julkaistu Ruokaviraston näkemys eri valvontaviranomaisten ensisijaisuudesta kussakin tilanteessa.

Valvontaeläinlääkäri tekee valvontakäynneistä tarkastuskertomukset ja arkistoi nämä sekä muutkin rekisteröintiin mahdollisesti liittyvät asiakirjat sähköisesti ja paperiversiona. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa tehdään osana muuta eläinten hyvinvoinnin valvontaa. Tiedot tehdystä valvonnasta toimitetaan Ruokavirastoon Ruokavirastolta saatujen ohjeiden mukaisesti.

### **3.3. Eläinten lääkitsemisen valvonta**

Ruokavirasto laatii lääkkeiden ja muiden eläinten käsittelyssä käytettävien aineiden sekä eläinlääkinnässä käytettävien laitteiden ja tarvikkeiden käytön ja luovutuksen valvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi monivuotisen valtakunnallisen valvontasuunnitelman. Suunnitelma on osa valvonta-asetuksen 109 artiklassa tarkoitettua monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa. Suunnitelman on katettava myös lääkkeiden määräämisen valvonta sekä eläinlääkeasetuksen 123 artiklan mukainen valvonta. Suunnitelma on päivitettävä tarvittaessa ja sen tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- 1) valvonnan tavoitteet ja kattavuus osa-alueittain;
- 2) perusteet, joiden mukaan erityyppisten valvontakohteiden riskit arvioidaan ja kohteet sekä niiden valvontatiheys valitaan;
- 3) valvonnan sisällön ja menetelmien määrittely;
- 4) toimenpiteet epäiltäessä tai todettaessa säännösten vastaista toimintaa;
- 5) valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa käytettävät menetelmät.

Ruokavirasto toteuttaa suunnitelmaa valtakunnallisesti.

EU:n eläinlääkeasetusta alettiin soveltaa yhdessä kansallisen lainsäädännön kanssa 28.1.2022 lähtien. Tämä lisäsi merkittävästi eläinlääkärien koulutustarvetta. Suuri osa kansallisista asetuksista on vielä muuttamatta, joten lainsäädännön siirtymävaihe jatkuu toistaiseksi.

Lääkitsemislain mukaisia valvontaviranomaisia ovat Ruokavirasto ja kunnaneläinlääkärit Ruokaviraston määräyksen mukaisesti eläinten pitopaikoissa.

Eläinten lääkitsemisen valvonnan on oltava suunnitelmallista ja perustuttava säännöllisesti päivitettävään valvontasuunnitelmaan. Suunnitelma kattaa tilojen lääkekäytön ja lääkekirjanpidon valvonnan samoin kuin eläinlääkäreiden lääkkeiden määräämisen, luovuttamisen ja käytön valvonnan.

Ruokavirasto voi määrätä kunnaneläinlääkäriin tekemään eläinten pitopaikkojen valvontaa. Valvonnan tulee olla kattavinta nauta- ja sikatiloilla, ja näiden valvontatavoitteena koko maan tasolla on yhteensä 100 tilaa. Tämä sisältää otannat, eläinlääkärien valvontaan liittyvät tilavalvonnat, epäilyyn perustuvat valvonnat sekä jäämälöydöksiin perustuviin selvityksiin sisältyvät tilan lääkekäytön ja kirjanpidon valvonnat. Otantavalvonnat yhdistetään muuhun viralliseen valvontaan.

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuolto varaa tarvittaessa resursseja tämän tehtävän hoitamiseen.

### **3.4. Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti**

#### **3.4.1. Sisämarkkinakauppa**

Elävien eläinten ja niistä saatavien sukusolutuotteiden sisämarkkinakaupan ehdoista ja valvonnasta säädetään sellaisenaan sovellettavassa EU:n eläinterveyssäännöstössä 2016/429 ja sen nojalla annetuissa delegoiduissa asetuksissa ja täytäntöönpanoasetuksissa sekä EU:n valvonta-asetuksessa 2017/625. Eri viranomaistahojen tehtävistä ja toimivallasta sisämarkkinakaupassa säädetään puolestaan kansallisessa eläintautilaissa 76/2021. Ruokavirasto hyväksyy eläintautilain 39§ nojalla alueensa sisämarkkinakauppaan hyväksytyt laitokset (mm. keinosiemennystoimijat ja siipikarjan vientilaitokset). Hyväksynnän ehtojen toteutumisen valvonnasta vastaa kunnaneläinlääkäri (Eläintautilaki 69§).

Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja tai tuotteita on haettava Ruokaviraston suostumusta (Eläintautilaki 49 §).

Ruokavirasto ilmoittaa suostumuksista kunnaneläinlääkärille. Toimijalle tai viranomaiselle lähetettävä ohjeistus on toimijoiden ja viranomaisten käytössä Ruokaviraston internetsivuilla. Kunnaneläinlääkärin ja tarkastuseläinlääkärin on hyvä seurata oman alueen toimijoita siirtotapahtumissa. Seuranta voi tehdä esim. TRACES-järjestelmästä.

Elävien eläinten ja niistä saatavien sukusolutuotteiden siirtoehtojen ohjeistusta päivitetään eläinterveyssäännösten mukaiseksi Ruokaviraston internetsivuille. Sisämarkkinakaupan vaatimukset, kuten se, vaaditaanko suostumusta, perustuvat eläinlääkintä- ja EU-lainsäädäntöön. Pikanttiin lisätään kunnaneläinlääkärille tarkoitettua ohjeistusta tai valvontamateriaalia. Epäselvissä tapauksissa tulee kääntyä Ruokaviraston puoleen. Saapunutta erää ei saa tarkastuksessa hyväksyä eikä lähetettävälle erälle myöntää terveystodistusta, jollei kunnaneläinlääkäri ole täysin varma ehtojen täyttymisestä.

Ruokavirasto hallinnoi kunnaneläinlääkäreiden ja tarkastuseläinlääkäreiden TRACES- käyttäjätilejä (käyttäjien varmennus).

#### **Sisämarkkinatuonti**

Kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit seuraavat saapuvia eriä TRACES-järjestelmästä ja saapuneet erät tarkastetaan tarvittaessa. Suomeen saapuneet siat sekä kameli- ja hirvieläimet tarkastetaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti 2-5 päivän sisällä saapumisesta. Kaikista kameli- ja hirvieläineristä otetaan verinäytteet seurantatutkimuksia varten kuten myös riskimaista siirretyistä naudoista, vuohista ja lampaista. Sikojen osalta verinäytteet otetaan kaikista muista paitsi teuraaksi siirrettävistä sikaeristä. Muiden erien osalta suositellaan tarkastamaan uusien toimijoiden osalta ensimmäinen saapunut erä ja seuraavien tarkastusten tarve arvioidaan ensimmäisen tarkastuksen perusteella. Kunkin toimijan osalta tulisi tarkastaa vähintään yksi saapunut erä vuodessa. Kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit seuraavat saapuvia eriä TRACES-järjestelmässä ja tekee saapuneiden erien tarkastuksia ilman Ruokaviraston kehotusta. Kunnaneläinlääkärin on aina ryhdyttävä toimenpiteisiin, jos epäilee alueellaan olevan laittomasti tuotuja eriä.

Suomeen saapuvien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä TRACES-järjestelmässä laadittu terveystodistus ja muut tarvittavat asiakirjat. Toimijan velvollisuutena on tarkastaa kaikki vastaanottamansa erät. Jos määräpaikka on päivittäin

kunnaneläinlääkärin tai tarkastuseläinlääkärin valvonnassa, siirtotarkastuksen tekee kyseinen valvova eläinlääkäri. Jos vastaanotetuissa eläimissä on havaittavissa eläintaudin oireita tai asiakirjoissa ilmenee puutteita, on toimija velvollinen ilmoittamaan asiasta kunnaneläinlääkärille (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429 ns. ”eläinterveyssäännöstö”, Komission delegoitu asetus 2020/688, Komission delegoitu asetus 2020/990). Kunnaneläinlääkäri voi tehdä saapuville erille tarkastuksia ja ottaa näytteitä (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 artikkelit 9-15, Eläintautilaki 76/2021 23 ja 75 §).

Toimija voi lisäksi oma-aloitteisesti pyytää eläinlääkärinä tarkastamaan saapuvat erät (esim. ETT:n vaatimukset).

Valvonta kohdistetaan sellaisiin siirtotapauksiin, joiden kohdalla puutteita on havaittu ja havaituista puutteista tiedotetaan Ruokavirastoon. Siirtotapauksissa otetaan huomioon esim. toimijana olevan tilan koko sekä saapuvien ja tilalla jo olevien eläinten laji ja määrä. Tarkastuksia kohdennetaan riskiperusteisesti erityisesti tuotantoeläineriin, jotka saapuvat alueelta, jossa eläintautitilanne on heikempi kuin Suomessa sekä tilanteisiin, joissa epäillään, että toimija ei noudata lainsäädännön vaatimuksia. Yhtenä riskitekijänä voi nähdä ETT:n vaatimuksien sivuuttamisen.

**Kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit raportoivat sisämarkkinatuontierille tekemänsä tarkastukset TRACES-järjestelmään täyttämällä terveystodistuksen valvonta- eli III-osion. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 artikkelit 9-15, Eläintautilaki 76/2021 75§).**

Toimija voi halutessaan täyttää vastaanottamilleen erille saapumisilmoituksen TRACES-järjestelmässä. Silloin kun sisämarkkinatuonnin terveystodistus on laadittu TRACESissa, niin erän tarkastus raportoidaan täyttämällä valvontaosio TRACES-järjestelmään. Valvontaosioon kirjataan tieto siitä, täyttääkö saapunut erä lainsäädännön eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevat vaatimukset. Jos erä ei ole hyväksyttävissä, niin silloin kirjataan erikseen tieto havaituista puutteista, esimerkiksi, jos terveystodistuksessa on virheitä sekä mahdolliset tehdyt toimenpiteet. Valvontaosio täytetään, vaikka puutteita ei olisikaan ja siinäkin tapauksessa, että erälle on tehty pelkkä asiakirjatarkastus. Jos määräpaikka on päivittäin kunnaneläinlääkärin tai tarkastuseläinlääkärin valvonnassa (esim. teurastamo) tai kyseessä on eläville eläimille rajatarkastusasemalla tehtävä poistumistarkastus EU:n ulkopuoliseen maahan, valvontaosio täytetään TRACES-järjestelmään kaikista eristä. Tarkastuksessa varmistetaan huolellisesti, että erä, sen tunnistusmerkinnät ja asiakirjat täyttävät niitä koskevat vaatimukset. Muun valvonnan yhteydessä on hyvä tarkastaa, että toimija ylläpitää Eläinterveyssäännöstön (asetus 2016/429) artikla 102 mukaista siirtoluetteloa.

Ruokavirasto huolehtii kunnaneläinlääkärien, tarkastuseläinlääkärien ja toimijoiden riittävästä TRACES-neuvonnasta sekä kunnaneläinlääkärien ja tarkastuseläinlääkärien ja mahdollisuuksien mukaan myös toimijoiden TRACES-koulutuksesta.

Kunnaneläinlääkärien ja tarkastuseläinlääkärien tulee käyttää TRACES-järjestelmää oman alueen tapahtumien seuraamiseen. Vastuu alueen TRACES-todistusten seuraamisesta on Ruokavirastolla, kunnaneläinlääkärillä ja tarkastuseläinlääkärillä.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella sekä vienti- että tuontitarkastukset suorittavat pääsääntöisesti praktikkoeläinlääkärit. Laittomat tuontitapaukset tarkastaa pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri, joka ilmoittaa havainnoistaan valtioneläinlääkärille mahdollisia toimenpiteitä varten.

Epäselvissä tapauksissa käännetään Ruokaviraston puoleen. Saapunutta erää ei hyväksytä eikä lähetettävälle erälle myönnetä terveystodistusta, jollei kunnaneläinlääkäri ole täysin varma ehtojen täyttymisestä.

## Sisämarkkinavienti

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä valvovalta kunnaneläinlääkäriltä lähetettävien erien tarkastamista (poikkeuksena erät, joiden sisämarkkinavientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös toimija tai muu kuin kunnaneläinlääkäri). Kaikille eläimille, kuten hyönteisille, matelijoille ja jyrsijöille ei ole eläintautiehtoja (muualta lainsäädännöstä voi tulla ehtoja: CITES, vieraslajit, metsästys- ja kalastuslaki).

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetysten ennen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429 ns. ”eläinterveyssäännöstö”, Komission delegoitu asetus 2020/688, Komission delegoitu asetus 2020/990, Eläintautilaki 76/2021 44§).

Jos viedään eläviä eläimiä toisen jäsenvaltion kautta EU:n ulkopuolelle, tulee tehdä myös sisämarkkinatodistus TRACESiin. Joissain tapauksissa sekä kolmasmaavienti- että sisämarkkinatodistus tehdään TRACESissa ja silloin samoilla tiedoilla voi tehdä molemmat todistukset.

Pääsääntöisesti terveystodistuksen I-osan täyttäminen on toimijan tehtävä, kunnaneläinlääkäri kuitenkin tarkastaa ja tarvittaessa korjaa toimijan laatiman I-osan. Terveystodistuksen I-osan täyttäminen II-osan lisäksi voi poikkeustapauksissa jäädä tarkastavan kunnaneläinlääkärin tehtäväksi, jos toimija esimerkiksi ei ole rekisteröitynyt TRACES-järjestelmään. Toimija on velvollinen antamaan tarvittavat tiedot eläinlääkärille ja vastaa antamistaan tiedoista. Toimenpiteet tehdään toimijan kustannuksella. Tarkastanut kunnaneläinlääkäri leimaa ja allekirjoittaa lähetystä seuraavan todistuksen. Todistuksen voi allekirjoittaa myös sähköisesti. Muun valvonnan yhteydessä on hyvä tarkastaa, että toimija ylläpitää Eläinterveyssäännösten (asetus 2016/429) artikla 102 mukaisesti siirtoluetteloa.

Rekisteröity hevonen ei tietyin ehdoin tarvitse terveystodistusta ja eläinlääkärintarkastusta kilpamatkoilla Pohjoismaissa ja Virossa. Kuitenkin ennen siirtymistä toimijalla on velvoite laatia siirrosta kaupallinen DOCOM-asiakirja TRACES-järjestelmään.

Kunnaneläinlääkärit seuraavat mahdollista eristä vastaanottajamaassa saatavaa palautetta ja reagoivat siihen. Esim. terveystodistuksen valvonta eli III-osion täyttö TRACES-järjestelmän kautta.

Sastamalan ympäristöterveydenhuollon TRACES – järjestelmän ilmoituksien seuranta tekevät valvontaeläinlääkärit. Tuonti – ja vientiasiat Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella hoitavat pääsääntöisesti praktikkoeläinlääkärit.

### 3.4.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Suomesta voidaan viedä EU:n ulkopuolelle vain sellaisia eläviä eläimiä tai eläinperäisiä tuotteita, joiden alkuperästä voidaan riittävällä tavalla varmistua. Elävien eläinten ja tuotteiden on oltava siten merkittyjä, että ne voidaan tunnistaa. Jos viennille EU:n ulkopuolelle on EU-lainsäädännössä asetettu eläintautien vastustamiseen liittyviä vaatimuksia, on täytettävä nämä vaatimukset. Elävien eläinten ja eläinperäisten tuotteiden viejiltä edellytetään rekisteröitymistä Ruokaviraston ylläpitämään viejärekisteriin (Eläintautilaki 76/2021 52 § ja 53 §).

Toimija vastaa edellä mainittujen vaatimusten täyttymisestä sekä kohdemaan asettamien tuontivaatimusten selvittämisestä ja täyttymisestä. Jos vientierä kuljetetaan kohdemaahan muun kuin EU-jäsenvaltion kautta, toimija vastaa myös kauttakulkua koskevien vaatimusten selvittämisestä ja täyttymisestä (Eläintautilaki 76/2021 52 §).

Myös eläinten kuljettamista koskevia säännöksiä on noudatettava.

Virallisia eläinterveystodistuksia voivat vientiin myöntää ainoastaan kunnaneläinlääkärit ja Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit (Eläintautilaki 76/2021 9 luku, 67 § sekä MMMa 331/2021).

Vietäessä EU:n ulkopuolisiin maihin eläimiä tai eläinperäisiä tuotteita, kohdemaat edellyttävät useimmissa tapauksissa, että vietävän erän mukana seuraa virallinen alkuperämaassa myönnetty kohdemaan hyväksymä eläinterveystodistus. Viejän velvollisuus on selvittää kohdemaan asettamat tuonnin edellytykset.

Vain kunnaneläinlääkärit ja Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit voivat myöntää virallisia eläinterveystodistuksia eläimille ja eläinperäisille tuotteille.

Eläinterveystodistuksen myöntävällä viranomaisella tulee olla mahdollisuus suorittaa vientierän tarkastus ennen kuin vientierä poistuu tämän valvonnasta (MMMa 331/2021). Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta viranomaisen on myös varmistettava, että viejä on rekisteröitynyt kyseisen eläinlajin tai tuotteen viejäksi Ruokaviraston ylläpitämään viejärekisteriin joko pyytämällä viejältä nähtäväksi tosite tämän rekisteriin jättämästä ilmoituksesta tai tarkastamalla viejärekisteriin ilmoitetut tiedot eCert-järjestelmästä.

Jos vietävien elävien eläinten tai tuotteiden viennistä on sovittu kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä on noudatettava tätä sopimusta ja viennissä on käytettävä eläinterveystodistusta, joka sisältää sovitut tiedot ja viennin ehdot. Sopimuksiin perustuvat todistusmallit ovat nähtävissä Ruokaviraston internetsivuilla. Jos vietävälle tuotteelle tai eläimelle on EU:n ja kohdemaan sopima todistusmalli EU:n TRACES-järjestelmästä, vientitodistus on laadittava ja myönnettävä TRACES-järjestelmässä. Vietäessä eläviä eläimiä toisen jäsenvaltion kautta EU:n ulkopuolelle, tulee tehdä myös sisämarkkinatodistus TRACESiin. Joissakin tapauksissa sekä kolmasmaavienti- että sisämarkkina todistus tehdään TRACESissa ja silloin molemmat todistukset voi tehdä samoilla tiedoilla.

Suomen ja kohdemaiden kahdenvälisesti sopimat viralliset todistusmallit ovat joko Ruokaviraston hallinnoimassa eCert-järjestelmässä tai Ruokavirastosta tilattavina turvapaperille painettuina todistus pohjina. Eläinterveystodistuksen myöntämiseen on käytettävä Ruokaviraston hallinnoimaa eCert-järjestelmää, jos vientierän kohdemaan kanssa on sovittu järjestelmään luodun mallin käyttämisestä. Turvapaperille painettuja

virallisia todistus pohjia voivat tilata Ruokavirastosta vain kunnaneläinlääkärit ja Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit. Tilaukset tehdään Pikantti-ekstranetin kautta. Kunnaneläinlääkäriin ja tarkastuseläinlääkäriin on pidettävä kirjaa myöntämistään ja mitätöimistään eläinterveystodistuksista ja säilytettävä todistusten jäljennöksiä vähintään 5 vuoden ajan.

Jos virallisesti sovittua todistusta ei ole, viejä voi käyttää Ruokaviraston laatimia yleistodistusmalleja. Viejä voi myös esimerkiksi yhdessä maahantuojansa kanssa hyväksyttää oman todistusehdotuksen kohdemaan viranomaisilla tai vientiä varten on laadittava kohdemaakohtainen räätälöity todistus. Viejä voi tilata todistusmallin laadintatyön Ruokaviraston vientijaostolta.

Eläinterveystodistusten täyttämisen EU:n ulkopuolisessa viennissä hoitavat Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella pääsääntöisesti praktikkoeläinlääkärit.

### 3.4.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2017/625 luvun V jakson II mukainen valvonta

#### Ruokavirasto

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää virallista valvontaa valvonta-asetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625), lemmikkieläinasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2013/576) ja lain eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019 soveltamisalalla.

Ruokavirasto vastaa valvonta-asetuksessa ja lemmikkieläinasetuksessa jäsenvaltiolle ja toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyistä unioniin tuotavien eläinten ja tavaroiden virallista valvontaa koskevista tehtävistä, ellei niitä ole säädetty Tullin tehtäväksi.

#### Tulli

Tulli vastaa:

- eläinten ja tavaroiden virallisesta valvonnasta saapumispaikoilla;
- rajatarkastuksen vaativien erien ohjaamisesta rajatarkastusasemalle sekä kirjan pitämisestä suoritettujen tarkastusten kokonaismäärästä ja näissä tarkastuksissa ilmenneistä vaatimustenvastaisuuksista ja tiedottamisesta yhdessä Ruokaviraston kanssa
- ennalta ilmoittamattomien eläinperäisten tuotteiden valvonnasta, kun on syytä uskoa, että lähetykseen sisältyy kyseisiä eläinten tai tavaroiden luokkia.
- rajatarkastusasemalla suoritettavasta virallisesta valvonnasta vapautettujen eläinten ja eläinperäisten tuotteiden valvonnasta lukuun ottamatta niiden tuonnin edellytyksenä olevien ennakkolupien myöntämistä;
- kauttakuljetuksena siirrettävien eläinperäisten tuotteiden, sukuolujen ja alkioiden, eläimistä saatavien sivutuotteiden, heinän ja olkien sekä yhdistelmätuotteiden poistumistarkastuksista, kun tavarat viedään pois EU:n alueelta.

#### Paikalliset viranomaiset

Kunnaneläinlääkäri antaa Tullille tarvittaessa virka-apua lemmikkieläinten viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä.

Määränpäänä olevaa laitosta tai tilaa valvova viranomainen on määränpäänä olevan laitoksen toimivaltainen viranomainen sellaisten eläinten tai tavaroiden osalta, joiden kuljetusta ja saapumista on seurattava (monitoroidut lähetykset) rajatarkastusasemalta Euroopan unionissa sijaitsevaan laitokseen.

Jos on aihetta epäillä, että valvonta-asetuksessa tarkoitettu eläin tai tavara on tuotu maahan ilman että tuonnille asetettuja vaatimuksia on noudatettu, kunnaneläinlääkäri antaa tarvittaessa virka-apua Ruokavirastolle ja Tullille suorittamalla eläinten tai tavaroiden tarkastuksen, avustamalla tarkastuksen suorittamisessa tai suorittamalla eläimiin tai tavaroihin kohdistettavien toimenpiteiden täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä. (Laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019, 5 §)

## Ruokavirasto

EU:n ulkopuolisista kolmansista maista kaupallisesti tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina rajatarkastusaseman kautta ja rajatarkastuksesta tuojalle jää todisteeksi yhteinen terveyttä koskeva tuloasiakirja eli CHED-todistus. Ruokavirasto tekee maa- ja metsätalousministeriölle esityksen rajatarkastusasemien, muiden valvontapisteiden ja lopullisten määräpaikkojen nimeämisestä sekä nimeämisen keskeyttämisestä tai peruuttamisesta, jollei sitä ole säädetty Tullin tehtäväksi (Laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019, 5 §).

Ruokavirasto vastaa koordinaatiosta, yhteistyöstä ja yhteydenpidosta komission ja muiden jäsenvaltioiden kanssa virallisen valvonnan sekä muiden virallisten toimien osalta elintarvikkeita, eläinten terveyttä ja rehuja koskevalla alalla.

Ruokavirasto tekee mahdolliset hallintopäätökset lain eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta perusteella tilanteessa, jossa eläin on tullut Tullin ja/tai rajatarkastuksen ohi laittomasti Suomeen Euroopan unionin ulkopuolisesta maasta. Usein puutteet todetaan esim. eläinlääkärin vastaanotolla ja yleensä eläimen asiakirjojen tai tunnistuksen ei todeta täyttävän lemmikkiasetuksen (EU 576/2013) ja tuontitapauksissa lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 sekä sen nojalla säädettyjen asetusten asettamia vaatimuksia. Kunnaneläinlääkärin tulee epäillessä laitonta tuontia tehdä lemmikille eläintautilain 75 § mukainen tarkastus käyttäen Ruokaviraston lomaketta ja noudattaen Ruokaviraston ohjeita laskutuksesta.

Ruokavirasto voi antaa Tullille virka-apua erityisissä viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä.

Ruokavirasto myöntää EU:n ulkopuolelta tuleville tutkimusnäytteille ja diagnostisille näytteille tuontilupia, jotka toimitetaan tiedoksi toimijaa valvovalle kunnaneläinlääkärille. Näytteet ovat vapautettuja rajatarkastusasemalla tapahtuvasta virallisesta valvonnasta, mutta toimituksesta suoraan määränpäähän on varmistuttava. Toimijan, joka käyttää sivutuotteita tai niistä johdettuja tuotteita tutkimustarkoituksiin tulee rekisteröityä Ruokavirastoon ja toimijan tulee ilmoittaa jokaisen erän saapumisesta valvovalle kunnaneläinlääkärille. Ruokavirasto voi tarvittaessa pyytää toimijalta luetteloa vastaanottamistaan eristä.

## Tulli

Tulli tekee maa- ja metsätalousministeriölle esityksen matkustajien maahantulopaikkojen nimeämisestä sekä nimeämisen keskeyttämisestä tai peruuttamisesta. (Laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019, 5 §). Lemmikkieläinten maahantulo kolmansista maista on sallittua vain siihen osoitettujen maahantulopaikkojen kautta.

Ruokavirasto tai Tulli voivat määrätä eläinten tai tavaroiden lähetyksen tuonnista vastaavan toimijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron tuontivalvonnan seuraamusmaksun, jos toimija toimii säännösten vastaisesti, kuten lain eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 15 §:ssä kuvaillaan.

## Paikalliset viranomaiset

Kunnaneläinlääkäri suorittaa saamansa tiedon perusteella tarvittavat toimenpiteet, kuten monitoroitujen lähetysten kuittauksen TRACES-järjestelmään 15 päivän sisällä tuotteen saapumisesta. Tarvittaessa tulevat kyseeseen erän tarkastus määräpaikassa, eristys, näytteenotto tai muut lainsäädännön vaatimukset

eläintautien leviämisen estämiseksi. Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen on toimivaltainen valvontaviranomainen yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 68 a §:ssä tarkoitetuissa kalansaaliiden purkamispaikoissa. Kunnaneläinlääkäri vastaanottaa myös toimijoiden ilmoitukset toimijoiden luokan 1 sivutuotteiden käytöstä (esim. tutkimuksessa).

Kunnaneläinlääkäri käsittelee TRACES-ilmoitukset ja suorittaa paikallistason toimenpiteet ilmoitusten johdosta, kun se saa TRACES-järjestelmästä tai sähköpostitse tiedon, että paikkakunnalle saapuu kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä tai tutkimus- tai diagnostisia näytteitä. Kunnaneläinlääkäri suorittaa paikallistason toimenpiteet niissä tapauksissa, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti.

Yllä mainitut laittomien tuontien tarkastukset Sastamalan ympäristöterveydenhuollon alueella suorittavat pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärit.

## ***2.5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta***

Eläinten hyvinvoinnista annettua lakia (693/2023) on sovellettu 1.1.2024 alkaen. Samalla kumoutui aiempi eläinsuojelulaki (247/1996) ja eläinsuojeluasetus (396/1996). Kumotun lain nojalla annetut valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetukset ovat voimassa toistaiseksi, kunnes uudet eläinlajikohtaiset asetukset on annettu. Hyvinvointilain nojalla on annettu ja annetaan lain säännöksiä tarkentavia asetuksia, joiden sisältö ei EHO:n päivityksen ajankohtana ollut vielä kaikilta osin tiedossa. Eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä on säädetty lain lisäksi EU:n lopetusasetuksessa. Eläinten suojelusta kuljetuksissa on säädetty kansallisessa eläinkuljetuslaissa ja MMM:n asetuksessa sekä EU:n eläinkuljetusasetuksessa.

**Voimassa olevan eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksissa. Jos tarkastuksessa havaitaan, että hyvinvoinnista annettuja sää-  
döksiä on rikottu, valvontaviranomainen ryhtyy lainsäädännön edellyttämiin pakkokeinoihin.  
(Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023 (EhL) 12 luku; Laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006  
(EkL) 8 luku)**

**Jos valvontaviranomaisella on syytä epäillä, että eläinten hyvinvointisäädöksiä on rikottu ja  
kun hän tekee hallintopäätöksen, hän on velvollinen tekemään asiasta ilmoituksen poliisille.  
(EhL 91 §)**

Kunnaneläinlääkäri ja kunnan terveydensuojelun valvontaa hoitava viranhaltija valvovat eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista kunnan alueella. Poliisi valvoo eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista toimialueellaan. Ruokavirasto tekee otantaan perustuvat eläinsuojelutarkastukset ja ehdollisuuden valvonnan eläinten hyvinvoinnin tarkastukset sekä osallistuu tarvittaessa hankalien eläinsuojelutapausten hoitoon alueellaan. Valvontaviranomaisia ovat lisäksi Ruokavirasto teurastamoissa (mukaan lukien poroteurastamot) sekä rajatarkastusasemilla ja poistumispaikoilla ja Tulli, kun eläimiä kuljetetaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tai Suomesta muuhun kuin jäsenvaltioon. Ruokavirasto voi käyttää luvanvaraisen toiminnan valvonnassa apunaan kunnaneläinlääkäreitä. Eläinten hyvinvointia kuljetusten aikana valvovat kunnaneläinlääkäri, Ruokavirasto ja poliisi sekä Tulli omilla toimialueillaan.

Ruokavirasto varmistaa, että eläinten hyvinvointisäädösten vastaista menettelyä havaittaessa ryhdytään tarvittaviin pakkokeinoihin ja seuraa, että eläinten hyvinvointisäädösten rikkomisesta ilmoitetaan poliisille. Ruokavirasto varautuu eläinten hyvinvointilain 103 §:n mukaisen uhkasakkomenettelyn hoitoon sekä 101 § mukaiseen luvan peruuttamiseen tai muuttamiseen ja 102 § mukaiseen ilmoitusta edellyttävän toiminnan kieltämiseen tarvittaessa. Ruokavirasto suunnittelee kuinka ja millaisissa tapauksissa tehdään vaikeiden eläinsuojelutapausten siirto kunnalta Ruokaviraston hoidettavaksi.

Kunta varmistaa, että eläinten hyvinvointisäädösten vastaista menettelyä havaittaessa ryhdytään tarvittaviin pakkokeinoihin. Annettujen määräysten ja valvontojen loppuunsaattaminen pitää varmistaa sekä huolehtia eläinten hyvinvointisäädösten rikkomisen ilmoittamisesta poliisille.

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella eläinsuojeluvalvontaa hoitavat virka-aikana valvontaeläinlääkärit, tarvittaessa muut virkaeläinlääkärit tai terveystarkastajat. Virka-ajan ulkopuolella eläinsuojeluvalvonnasta vastaa pääsääntöisesti poliisi ja toissijaisesti päivystävä eläinlääkäri, joka on aina virkasuhteessa.

Kaikista eläinsuojelutarkastuksista, joilla on havaittu eläinten hyvinvointilakia rikotun, tehdään poliisille sähköpostitse tutkintapyyntö, johon liitetään tapauksen eläinsuojeluasiakirjat liitteineen. Jos epäkohdat tarkastuskohteessa ovat vakavia, mittavia tai katsotaan muuten tarpeellisiksi, kutsutaan poliisin tutkijapartio paikalle kohteeseen jo tarkastuksen yhteydessä. Virka-apua tarkastuksen turvaamiseksi pyydetään tarvittaessa etukäteen poliisin tilannekeskuksesta sähköpostitse, tai jos virka-avun tarve ilmenee tarkastuksen yhteydessä yllättäen, virka-apua pyydetään suoraan hätäkeskuksesta puhelimitse.

Eläinsuojelutarkastuksesta tehdään tarkastuskertomus ja tarvittaessa hallintopäätös, jotka toimitetaan asianosaiselle hallintolain mukaan. Kaikki tarkastuskertomukset ja päätökset arkistoidaan sekä sähköisesti verkkolevyllä, että paperiversioina mappeihin. Tarkastuskertomuksista sekä päätöksistä lähetetään kopio Ruokavirastoon viimeistään kahden viikon kuluessa.

Kiireellisiä toimenpiteitä vaativissa tapauksissa eläimelle järjestetään tarvittaessa väliaikainen hoito eläinten hyvinvoinnista annetun lain 97 ja 98 §:n perusteella. Lemmikkieläinten kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että eläin siirretään hoitolaan, jonka kanssa on tehty sopimus tällaisista tapauksista. Tuotantoeläinten hoito ostetaan tarvittaessa lomituspalvelulta. Huonokuntoiset eläimet lopetetaan. Huonokuntoinen tuotantoeläin voidaan tapauskohtaisesti myös teurastaa.

### 3.5.1. Epäilyyn perustuva eläinten hyvinvoinnin tarkastus

Epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinten hyvinvointilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai lopetusasetuksen vastaisella tavalla, valvontaviranomaisella on oikeus tehdä tarkastus. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä tiloihin, joita tarkastuksen tekeminen edellyttää, ja ottaa maksutta valvontaa varten tarvittavia näytteitä sekä tallentaa ääntä ja kuvaa. Hänellä on oikeus tarkastaa eläin, eläimen pitopaikka ja muut eläintenpitoon liittyvät tilat, eläintä varten tarkoitettu ravinto, juotava, varusteet ja välineet sekä eläintenpitoon liittyvät tiedot ja asiakirjat sekä muut valvonnan kannalta merkittävät seikat. (EHL 78 §)

Epäilyyn perustuvien eläinten hyvinvoinnin tarkastuksia tehdään valtakunnallisesti vuosittain noin 6000 kpl. Epäilyyn perustuvan eläinten hyvinvoinnin tarkastuksen tekee useimmiten kunnaneläinlääkäri. Vaikeimpien

eläinsuojelutehtävien osalta kunnaneläinlääkäri voi kuitenkin pyytää tarkastuksen ja päätöksen tekemistä yhteistyössä Ruokaviraston kanssa tai pyytää tehtävän siirtämistä kunnaneläinlääkäriltä Ruokavirastolle. Kunnaneläinlääkäri voi pyytää tapauksen hoitamiseen apua Ruokavirastolta esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkastuskohteessa on useita eläimiä, joiden osalta on tarve ryhtyä eläinten hyvinvointilain 97 §:n mukaisiin välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kunnaneläinlääkäri voi pyytää tapauksen siirtoa Ruokavirastolle esimerkiksi tilanteessa, jossa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarvetta tehostaa uhkasakolla tai teettämishallalla.

Jos määräyksiä tai kieltoja on annettu, niiden toteuttamiselle annetaan määräaika, minkä umpeuduttua kohteeseen tehdään uusintatarkastus. Jos uusintatarkastuksella havaitaan, että annettuja määräyksiä tai kieltoja ei ole noudatettu, asia kirjataan tarkastuskertomukseen ja määräysten tai kieltojen noudattamista seurataan uusintatarkastuksilla. Tarvittaessa voidaan pyytää Ruokavirastoa tehostamaan määräystä tai kieltoa uhkasakolla.

Pitkittyneissä tai muuten vaikeissa tai erityisen kriittisissä eläinsuojelutapauksissa pyydetään apua Ruokavirastosta (yhteistarkastukset, konsultaatio, tehtävien siirto).

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella eläinsuojelutarkastuksista vastaavat pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärit. Alueella 1 (Sastamala, Punkalaidun) ja alueella 2 (Ikaalinen, Parkano, Kihniö) on molemmissa omat valvontaeläinlääkäriinsä, jotka vastaavat pääsääntöisesti omien alueidensa eläinsuojelutarkastuksista, lisäksi kolmannessa virassa oleva tarkastaja tekee tehtäviä molemmilla alueilla.

### 3.5.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta

Tarkastuksia voidaan tehdä myös sellaisiin paikkoihin tai toimintaan, joka edellyttää eläinten hyvinvointilaissa tarkoitetun luvan hakemista Ruokavirastolta tai ilmoituksen tekemistä Ruokavirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, kotieläinpihat, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat, luonnonvaraisten eläinlajien tuotantotarhat, avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitolatoimintaa harjoittavat paikat sekä paikat, joissa harjoitetaan eläinten lopetustoimintaa. Tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja -näyttelyihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin. (EhL 78 §)

Ruokavirasto myöntää teurastukseen tai turkiseläinten lopetukseen liittyviä toimia suorittaville henkilöille lopetusasetuksen (Neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009 eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä) 21 artiklan mukaisen kelpoisuustodistuksen sekä peruuttaa kelpoisuustodistuksen tarvittaessa määrääjäksi tai kokonaan. (EhL 72 §).

Luvan- ja ilmoituksenvaraista toimintaa on valvottava säännöllisesti. Tavoitteena on tarkastaa toiminta vuosittain. Tavoitteesta voidaan poiketa, mikäli luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonnasta on tehty riskinarviointi Ruokaviraston hyväksymien riskinarviointiperusteiden mukaisesti. Tällöin valvontasuunnitelmassa kuvataan riskinarviointi ja kohteiden tarkastustiheys suunnitellaan riskinarviointiin perustuen. Luvan- ja ilmoituksenvaraiset kohteet perustetaan EPR-sovelluksella, joko toimijan itsensä (sähköinen asiointi, vain ilmoituksenvarainen toiminta) tai Ruokaviraston toimesta (lomakeilmoitukset). Tehdyt tarkastukset kirjattiin loppusyksyyn 2023 asti aluehallintovirastoissa Elite-järjestelmään. Tehtyjen

tarkastusten kirjaamiseen käytettävän sovelluksen toteuttamisprojekti on edelleen keskeytynyt, eikä sen valmistumisaikataulusta ollut päivitysajankohtana tietoa.

Kunnat ylläpitävät tietoa alueellaan sijaitsevasta ilmoituksenvaraisesta toiminnasta. Kunnaneläinlääkäri seuraa säännöllisesti EPR-sovelluksen työjonoa saadakseen tiedon alueelleen perustetuista ilmoituksenvaraisen toiminnan kohteista.

Tavoitteena on tarkastaa toiminta vuosittain. Tavoitteesta voidaan poiketa, mikäli luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonnasta on tehty riskinarviointi Ruokaviraston hyväksymien riskinarviointiperusteiden mukaisesti. Tällöin valvontasuunnitelmassa kuvataan riskinarviointi ja kohteiden tarkastustiheys suunnitellaan riskinarviointiin perustuen. Ilmoituksenvaraiset kohteet tarkastetaan Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärin toimesta Ruokaviraston riskinarvioinnin mukaisesti.

### 3.5.3. Eläinkuljetukset

Ruokavirasto myöntää hakemuksesta kaupallisen toiminnan yhteydessä eläimiä kuljettaville henkilöille ja yrityksille eläinkuljettajaluvat ja niihin liittyvät kuljetusvälineen hyväksymistodistukset sekä kuljettajan ja hoitajan pätevyystodistukset. (EKL 5 luku, eläinkuljetusasetus artiklat 6-7 ja 10-11)

Kaupallisten eläinkuljetusten valvonnasta säädetään eläinkuljetuslain luvussa 7 ja valvonta-asetuksen 9-15 artiklassa. Jos muussa kuin kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvassa kuljetuksessa on aihetta epäillä, että eläintä kuljetetaan lain vastaisesti, valvontaviranomaisella on oikeus tarkastaa kuljetus. Poliisi ja Tulli voivat tarkastaa kuljetuksen ilman epäilyäkin. Sama oikeus on Ruokavirastolla teurastamon (mukaan lukien poroteurastamot), rajatarkastusaseman ja poistumispaikan alueella.

Ruokavirasto voi päättää omassa valvonnassaan kaupallisten eläinkuljetusten tarkastusten tekemisestä eläinten kuljetusta koskevien säädösten noudattamisen valvomiseksi taikka Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi tai Euroopan unionin lainsäädännön niin edellyttäessä. (EKL 28 §)

Kunnaneläinlääkärit tekevät EU:n jäsenvaltioiden välisten sekä kolmansista maista ja kolmansiin maihin suoritettavien tiettyjen eläinlajien pitkien kuljetusten reittisuunnitelmiin liittyvät tarkastukset ja muut toimenpiteet. (valvonta-asetus artikla 21)

Ruokavirasto ja teurastamoiden tarkastuseläinlääkärit tekevät vuosittain valvonta-asetuksen edellyttämiä eläinkuljetustarkastuksia. Näitä tarkastuksia tehdään sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että kuljetuksen aikana. Tavoitteeksi on asetettu tarkastaa vuosittain vähintään niin monta eläinkuljetusta, joka vastaa 15 %:a eläinkuljettajalupien määrästä. Ruokavirasto antaa vuosittain tarkastusmäärät ja kohdennukset virka- ja tarkastuseläinlääkäreille. Kunnaneläinlääkärit ja Ruokavirasto tekevät reittisuunnitelmiin liittyviä hyväksymisiä ja eläinten kuljetuskuntoisuuden varmistuksia.

Eläinkuljetusvälineen tarkastuksen suorittavat Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärit. Kuljetusvälineiden tarkastukset ovat olleet lähinnä uuden

eläinkuljetusajoneuvojen tarkastuksia ennen käyttöönottoa. Reittisuunnitelmien hyväksymisiä sekä eläinten kuljetuskuntoisuuden varmistuksen tarkastuksia tehdään Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti.

### 3.5.4. Teurastamot

Ruokavirasto myöntää hakemuksesta teurastukseen liittyviä toimia suorittaville henkilöille lopetusasetuksen 21 artiklan mukaisen kelpoisuustodistuksen sekä peruuttaa kelpoisuustodistuksen tarvittaessa määrääjäksi tai kokonaan. Ruokaviraston ja kunnan

tarkastuseläinlääkärit myöntävät lisäksi hakemuksesta teurastukseen liittyviä toimia suorittaville henkilöille lopetusasetuksen 21 artiklan mukaiset väliaikaiset kelpoisuustodistukset. (EhL 71 §)

Ruokavirasto vastaa eläinten hyvinvoinnin valvonnasta elintarvikelaissa tarkoitetuissa teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa, lukuun ottamatta teurastamoja ja hyväksytyjä elintarvikehuoneistoja, joiden elintarvikelain mukainen valvonta on elintarvikelain 27 §:n 5 momentissa tarkoitettulla tavalla siirretty kunnalle. Elintarvikelaissa tarkoitetuissa poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyvistä tehtävistä huolehtii koko maan alueella Ruokavirasto. (EhL 71 §, 72 §)

Ruokavirastolla, kunnaneläinlääkärillä, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhaltijalla sekä poliisilla on oikeus tarkastuksen tekemiseen teurastamossa epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinten hyvinvointilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai lopetusasetuksen vastaisella tavalla. (EhL 72 §, 74 §, 75 §)

Ruokavirasto voi määrätä kunnaneläinlääkärit tekemään tarkastuksia. (EhL 78 §)

Jos eläinten hyvinvointilain 71.3 §:n mukainen viranomaisen epäilee eläinten hyvinvointisäädöksiä rikotun tai rikottavan teuraseläimiä toimittavassa eläintenpitoyksikössä, hänen on ilmoitettava asiasta Ruokavirastolle ja annettava virastolle valvontaa varten välttämättömät tiedot. Näin Ruokavirasto voi määrätä paikallisen kunnaneläinlääkärin suorittamaan tarkastuksen kyseiseen pitopaikkaan. Jos broilereiden ja sikojen lihan tarkastuksen löydösten perusteella sekä muun teurastamolla saatavilla olevan tiedon perusteella eläinten hyvinvointi on heikentynyt kasvatusaikana, em. viranomaisen on ilmoitettava siitä eläinten omistajalle tai pitäjälle, teurastamotoimijalle sekä Ruokavirastolle. Näiden on ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin. (EhL 86 §, 87 §; Asetus (EU) 2019/627 39 artikla)

Teurastamoiden ja pienteurastamoiden tarkastuseläinlääkärit ovat pääasiassa Ruokaviraston palveluksessa. Muutaman pienteurastamon valvonnasta Ruokavirastolla on sopimus kunnan kanssa. Ruokavirastolla on oikeus tarkastaa myös teurastamolle saapuvat eläinkuljetukset.

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella on kolme pienteurastamo. Näiden eläinsuojeluvalvonnasta vastaa Ruokavirasto.

### 3.6. Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotelain (517/2015) mukaan Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen valvontasuunnitelman sivutuotevalvonnan järjestämiseksi. Eläinperäisiä sivutuotteita valvotaan Suomessa tämän suunnitelman mukaisesti, ellei viranomaisella ole aihetta epäillä säädösten vastaista toimintaa. Ruokavirasto toimittaa suunnitelman ja tiedot valvottavista laitoksista ja toimijoista kuntiin viimeistään valvontavuoden alussa, sekä ohjaa ja valvoo suunnitelman toteuttamista.

#### 3.6.1. Sivutuotelaitosten valvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Valvontaviranomaiset määrätään sivutuotelaissa 517/2015. Kunnaneläinlääkärit valvovat hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita sekä osaa Ruokaviraston hyväksymistä tai rekisteröimistä laitoksista Ruokaviraston laatiman vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti. (Sivutuotelaki 517/2015 35 §, 6 luku ja 49 §)

Kunnaneläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan sivutuoteasetuksen mukaiset poltto- ja rinnakkaispolttolaitokset, sekä johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitus hävittää polttamalla tai hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla. Lisäksi kunnaneläinlääkäri hyväksyy väliasteen laitokset, joissa varastoidaan tai käsitellään käsittelemättömiä sivutuotteita esimerkiksi suolaamalla, jäädyttämällä tai lajittelemalla.

Kunnaneläinlääkäri rekisteröi tekniset laitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön, tilarehustamot, keräyskeskukset silloin, kuin ne eivät sijaitse teurastamon yhteydessä sekä toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin.

Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset on toimitettava välittömästi Ruokavirastoon. Ruokaviraston nettisivuilla ylläpidettävältä hyväksytyjen ja rekisteröityjen sivutuotealan laitosten listalta on nähtävissä ajantasainen luettelo laitoksista ja toimijoista.

Kunnaneläinlääkäri valvoo hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita. Kunnaneläinlääkäri valvoo myös Ruokaviraston hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia, kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita. Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassa kunkin laitostyyppin osalta riskinarviointiin perustuen ne laitokset nimeltä, jotka Ruokaviraston ja kunnaneläinlääkärin on vuoden aikana vähintään tarkastettava. Valvonnan teema ja painopiste voi vaihdella vuosittain. Mikäli valvontavuoden aikana todetaan tarkastuksen tarve jollakin suunnitelman ulkopuolisella laitoksella, tehdään tarkastus suunniteltujen tarkastusten lisäksi. Tarkastukset on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan tekemään ennalta ilmoittamatta.

Kunnaneläinlääkäri valvoo muista EU-maista Suomeen saapuneiden sivutuote-erien osalta erien vaatimusten mukaisuutta. Tarkastettuaan erän merkitsee kunnaneläinlääkäri tarkastuksen tuloksen TRACES-järjestelmään kyseisen erän kaupallisen asiakirjan (DOCOM) vastaanottokuittausosioon (follow up-osio). Ennen valvontaa on varmistettava, että erä on saapunut laitokselle. Aiemmin kunnaneläinlääkärit kuittasivat kaikki erät saapuneiksi, mutta tästä käytännöstä on luovuttu ja laitokset tekevät itse vastaanottokuittaukset TRACES-järjestelmään.

Kunnaneläinlääkärit toimittavat valvontaan liittyvät tarkastuskertomukset mahdollisimman nopeasti tarkastuksen jälkeen tiedoksi Ruokavirastoon. Mikäli tarkastuksella todettua puutetta ei saada poistettua kehotuksilla ja joudutaan käyttämään sivutuotelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja, pakkokeinopäätökset toimitetaan Ruokavirastoon.

Sivutuotteiden valvontaan liittyvät tarkastukset sekä yllä kunnaneläinlääkäriin hyväksyttäväksi lueteltujen sivutuotelaitosten hyväksymistarkastukset Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella suorittaa pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri Ruokaviraston vuosittaisen valvontasuunnitelman ja ohjauksen mukaisesti.

### 3.6.2. Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Kunnaneläinlääkärit valvovat toimijoita, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin kuten luonnonvaraisena elävien eläinten ruokintaan sekä turkistarhojen lajinsisäistä käyttöä. Kunnaneläinlääkärit valvovat myös tiloilla itsestään kuolleiden ja lopetettujen tuotantoeläinten hävitystapoja. (Sivutuotelaki 6 § ja 6 luku)

Haaskaruokintatoiminnasta (käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa) on tehtävä ilmoitus haaskaruokintapaikkarekisteriin. Ilmoitus on tehtävä ennen haaskaruokinnan aloittamista viemällä haaskaruokintapaikan tiedot haaskaruokintapaikkarekisteriin eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin (EPR) sähköisen asiointin sovelluksen kautta (Sivutuotelaki 33 a §). Sähköisen asiointin kautta voi myös päivittää aiemmin ilmoitettuja tietoja. Rekisteröinti-ilmoitus on mahdollista toimittaa myös kunnaneläinlääkärille, joka vie tiedot haaskaruokintapaikkarekisteriin.

Haaskatoimijan on ilmoitettava kolme kertaa vuodessa haaskaruokintapaikkaan toimitettujen sivutuotteiden määrät eläinlajeittain ja sivutuoteluokittain. Tiedot on ilmoitettava sekä sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään, että sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Käyttöilmoitus on tehtävä myös, vaikka haaskaruokintapaikalle ei olisi toimitettu lainkaan sivutuotteita kyseisenä ajanjaksona. (MMMa 1142/2022) Lisäksi toimijan on pidettävä kirjaa sivutuotteiden käytöstä haaskaruokinnassa. Kirjanpito tarkastetaan haaskatoiminnan tarkastuksella. Kunnaneläinlääkäri laatii vuosiyhteenvedon alueensa haaskaruokinnassa käytetyistä käsittelemättömistä sivutuotteista käyttöilmoitusten perusteella ja toimittaa sen Ruokavirastoon tammikuun loppuun mennessä valvontavuotta seuraavana vuonna.

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan haaskatoiminnan tarkastusten tekoperusteet, mutta kunnaneläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet. Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin (EPR) mukaan vähän yli puolet turkistiloista, joilla on kettuja ja/tai supeja, käyttävät Suomelle annettua lajinsisäisen käytön poikkeusta. Lajinsisäisellä käytöllä tarkoitetaan sitä, kun nahkottujen

kettujen ruhot käsitellään luokan 2 käsittelylaitoksessa ja sen jälkeen massa käytetään kettujen ruokinnassa. Samoin supien nahkontaruhoista saatua massaa hyödynnetään supien rehussa. Näin ollen tilat, joilla on vain kettuja, eivät voi itse keittää omassa tilarehustamossa ruhoja rehussa käytettäväksi, vaan ruhot on toimitettava käsittelylaitokseen käsiteltäväksi. Sama koskee supeja.

Turkistarhojen tulee olla rekisteröityneenä eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin. Turkistarhoilla on mahdollisuus rekisteröityä itse sähköisen asioinnin kautta vastaavasti kuin haaskatoimijoilla. Rekisterissä tulee olla merkintä myös lajinsisäisestä käytöstä. Lajinsisäinen käyttö on sallittua vain rekisteröidyillä tiloilla. Valvontaa tehdään muun tilalla tapahtuvan valvonnan yhteydessä. Kunnaneläinlääkäreiden on tilakäynneillään varmistettava, että tila on rekisteröitynyt edellä mainittuun rekisteriin ja ettei lajinsisäistä käyttöä tapahdu tiloilla, joissa se ei ole sallittua. Lisäksi tulee tilakäyntien yhteydessä tarkkailla, onko tiloilla havaittavissa keskushermosto-oireista kärsiviä eläimiä. Kaikki tällaiset eläimet on lähetettävä tutkittavaksi Ruokavirastoon. Näytteeksi riittää irrotettu pää, joka ei saa olla pakastettu.

Kunnaneläinlääkäreillä ja valvontaeläinlääkäreillä on tunnukset eläintenpitäjärekisteriin, jossa on osana haaskarekisteri, johon rekisteröidään haaskapaikan aloitusilmoitukset ja haaskan pitäjät. Haaskapaikalle vietävät sivutuotteet tarkastetaan tarvittaessa ennen niiden käyttöä ja käyttö kielletään, mikäli aineksessa on tautiriski tai lääkettä. Haaskarekisterin päivittämisestä sekä haaskojen valvonnasta vastaavat pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärit. Haaskapaikkojen valvonnan valinnassa otetaan huomioon Ruokavirasto vuosittaisessa sivutuotevalvontasuunnitelmassa määritellyt valvonnan tekoperusteet.

### Sivutuotteiden hautaaminen

Kokonaisten märehitjoiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen, kotiteurastuksen sivutuotteiden ja tiettyjen muiden sivutuotelain mukaisten sivutuotteiden hautaaminen on sallittua ns. syrjäisillä alueilla. Kotiteurastuksen sivutuotteiden hävitykseen sovelletaan samoja keräily- ja syrjäisiä alueita kuin kokonaisten raatojen hävitykseen. Hautaamisesta on ilmoitettava Ruokavirastolle tautitapauksissa. Keräilyalueilla em. sivutuotteet on käsiteltävä tai hävitettävä hyväksytyssä sivutuotelaitoksessa. (Sivutuotelaki, 3 luku)

Kunnaneläinlääkäri valvoo toimialueellaan tapahtuvaa raatojen keräilyä ja hävittämistä hautaamalla. Valvonta tehdään muun tilalla tapahtuvan valvonnan yhteydessä tai epäiltäessä väärinkäytöksiä. Toimijan on pidettävä kirjaa sivutuotteiden hautaamisista.

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alue ei kuulu tähän ns. syrjäiseen alueeseen vaan kuuluu valtakunnalliseen keräilyalueeseen.

### 3.7. Ehdollisuuksien valvonta

Ehdollisuuden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja tiettyjen EU:n osittain rahoittamien tukien täysimääräisen maksamisen edellytyksenä. Ehdollisuus jaetaan kolmeen eri osioon, joita kutsutaan eritysaloin. Ruokaviraston elintarvikeketjulinjan ohjausvastuulla olevat vaatimukset kuuluvat erityisalalle kansanterveys ja kasvinterveys sekä erityisalalle eläinten hyvinvointi. Ruokaviraston elintarvikeketjulinjan ehdollisuuden valvonta sisältää kiellettyjen aineiden, eläin- ja kasviperäisten

elintarvikkeiden ja rehujen tuotantohygienian sekä eläinten hyvinvoinnin valvonnat. EU:n suoria ja osarahoitteisia tukia hakeneista eläintiloista on vuosittain valvottava otantavalvonnalla koko maan tasolla vähintään yksi prosentti eli noin 140 tilaa.

Ruokavirastolle kuuluvat ehdollisuuden valvontaan liittyvät tehtävät:

- tuotantoeläimiltä kiellettyjen aineiden valvonta (hormonikielto)
- eläinperäisten elintarvikkeiden tuotantohygienian valvonta
- eläinten hyvinvoinnin valvonta
  - vasikat, siat, muut tuotantoeläimet (naudat, munivat kanat, lampaat, vuohet, broilerit, kalkkunat, peurat, strutsieläimet, hevoset, biisonit, ankat, hanhet, turkiseläimet sekä muut tuotantoeläimet: esimerkiksi tarhatut riistaeläimet, viiriäiset, kanit ja porot).

Valvontaa tehdään otantatiloilla ja perusvalvonnan laajennuksina muiden tarkastusten perusteella mm. seuraavista valvonnoista:

- eläinten hyvinvoinnin valvonta
- maitohygieniatarkastukset
- salmonellavalvonta
- munantuotantotilojen hygieniavalvonta
- vierasainevalvontaohjelman mukainen valvonta
- kasvinsuojeluaineiden jäämävalvontaohjelman mukainen valvonta
- lääkekirjanpidon valvonta

Kunnan viranomaisten (kunnaneläinlääkäreiden ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaisten) on tehtävä tarkastuksiin liittyvät asiakirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia ehdollisuuden valvontoihin voidaan tehdä. Kunnan on varmistettava, että Ruokavirasto saa riittävän nopeasti riittävät tiedot niistä perustarkastuksista, joissa havaitaan mahdollisia ehdollisuuden vaatimusten laiminlyöntejä.

## 4. Seuranta, arviointi ja raportointi

### *Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi*

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunta ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilastosta pitää ilmetä vuositasolla ainakin sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto tallennetaan vuosittain VYHA:an.

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella kunnaneläinlääkäreillä on kullakin käytettävissään eläinlääkäriohjelmisto, josta saadaan ajettua tarvittaessa tilastot eläinlääkäripalveluiden käytöstä. Näiden tilastojen yhteenveto liitetään suunnitelman toteutumisen arviointiin ja tallennetaan vuosittain VYHA:an.

### *Muu raportointi*

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset raportoidaan vuosittain VASU-raportoinnilla ja siten eläinlääkintähuollon suunnitelmien arvioinnin yhteydessä ei kerätä numeerista tietoa valvonnoista. Ruokavirasto kerää VASU-raportoinnissa tarvittavat tiedot kunnista.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot:

- eläinten hyvinvoinnin valvonnan tarkastuskertomukset/päätökset
- pakolliseen zoonosivalvontaan ja vapaaehtoiseen terveystarkastukseen liittyvät tarkastuskertomukset
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.

Sastamalan kaupungin ympäristöterveydenhuollossa asiakirjat toimitetaan seuraavassa aikataulussa:

- eläinten hyvinvoinnin valvonnan tarkastuskertomukset/päätökset toimitetaan kahden viikon välein tai vähintään kuukausittain Ruokavirastolle
- pakolliseen zoonosivalvontaan ja vapaaehtoiseen terveystarkastukseen liittyvät tarkastuskertomukset toimitetaan välittömästi niiden valmistuttua Ruokavirastolle
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota, laskutus neljännes vuosittain Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti. Laskutus voidaan tehdä myös tiheämmin erityisesti valvontaeläinlääkärien työpanoksen osalta
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym. toimitetaan pyydettyä aikataulussa

## *Tietojärjestelmät*

Eläinlääkinnän vastaanotot ja toimistot on liitetty Sastamalan kaupungin verkkoon. Kaikille eläinlääkäreille, sijaiset mukaan lukien, annetaan työskentelyn alkamisen yhteydessä oikeudet viranhoidossa tarvittaviin verkkoyhteyksiin, intranet-sivuille, eläinlääkärikohtaiseen potilasohjelmistoon ja sähköpostiin. Jokaisella työntekijällä on käytössä työasema ja matkapuhelin.

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 13 §:n mukaan palveluiden järjestäjä vastaa sen toiminnassa syntyneiden potilasasiakirjojen säilyttämisestä yksittäisten eläinlääkäriammattin harjoittajien sijasta. Eläinlääkintähuollon käytössä eläinlääkäri kohtainen selainpohjainen potilasohjelmisto KliniQ. KliniQ:n eläinlääkärikohtaisiin ohjelmiin on ympäristöterveydenhuollon johtajalla käyttöoikeus ja ohjelmiin on tallennettu Sastamalan kaupungin tietoja, joilla peritään kaupungin perimää klinikkamaksua ja täydentävän palvelun maksua.

Eläinlääkäriin viranomaistoimenkuvaan liittyen käytössä on monia rekistereitä ja sovelluksia, kuten:

- **TRACES** (Trade Control and Expert System), liittyen tuontiin ja vientiin.
- **KARTTURI**, joka on rajoitusvyöhykesovellus rajoitusvyöhykkeiden laatimiseen helposti leviävien eläintautien yhteydessä.
- **ELÄINTUNNISTUSTIETOJÄRJESTELMÄ**, joka sisältää vuohi- ja lammasrekisterin sekä sikarekisterin.
- **ELÄINTIETOJÄRJESTELMÄN NAUTAREKISTERI**, nautarekisterin viranomaissovellus, jossa näkyy nautojen pitopaikat, eläimen haltija, eläimet, tapahtumat ja ilmoitukset.
- **ELÄINTENPITÄJÄ- JA PITOPAIKKAREKISTERI-SOVELLUS (EPR)**, joka on kunnan maaseutuviranomaisten käytössä olevalla sovellus. Sovelluksella rekisteröidään kaikki lammas-, nauta-, sika-, hevos- sekä vuohieläintenpitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjanpitäjät, mehiläisten ja kimalaistenpitäjät, turkiseläinten pitäjät sekä kameli- ja hirvieläintenpitäjät. Sovelluksella rekisteröidään myös eläinten pitopaikat ja muodostetaan eläintenpitäjien tarvitsemat merkintätunnukset (siat ja munintakanalat).
- **ELÄINTENPITOKIELTOREKISTERI**, josta voidaan tarkastaa kohteen voimassa olevaa eläintenpitokieltoa.
- **VALVONNAN VIRANOMAISEKSTRANET** eli **Pikantti** on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu, joka tehostaa Ruokaviraston toimialan viranomaisten välistä viestintää. Pikantissa jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten.
- **VATI**, Oiva-tarkastukset, joihin kuuluu mm. maitohygieniatarkastukset.
- **ELTE**, eläintaudit ja epidemiat sekä eläinten rekisteröinnin ja tunnistamisen viranomaissovellus. Myös mahdolliset eläinten siirtokiellot voi tarkastaa rekisteristä.
- **HEPPA**, joka on virallinen hevostietorekisteri
- **PRIIMA**, oppimisalusta ja tietopankki valvontaeläinlääkäreille
- **NASEVA**, joka on nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä
- **SIKAVA**, joka on sikaloiden terveystietorekisteri
- **Koirarekisteri**, joka on Ruokaviraston ylläpitämä viranomaisrekisteri koirista
- **VTJ**, verkkoselaimessa käytettävä palvelu, jossa voi hakea yksittäisiä ajantasaisia henkilö-, rakennus- tai huoneistotietoja väestötietojärjestelmästä.
- **Lupapiste**, jota käytetään lausuntojen antamiseen esim. eläinsuojista.

Näihin järjestelmiin eläinlääkärit hakevat tunnukset käyttötarpeen mukaisesti ja järjestelmät ovat käytössä työn tukena Sastamalan eläinlääkäreillä. Järjestelmien käyttäjät kouluttautuvat niiden käyttämiseen tarvittaessa.

## 5. Liitteet

- LIITE 1      Sastamalan kaupungin Ympäristöterveydenhuollon jaosto 17.12.2025 § 47 Päättös eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 9 §:n mukaisesta kunnallisesta eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuudesta
- LIITE 2A      Resurssitarpeen kartoitus alue 1 (Sastamala, Punkalaidun)
- LIITE 2B      Resurssitarpeen kartoitus alue 2 (Ikaalinen, Parkano, Kihniö)